

קונטרס

מלחמה -
אתחלתא
דגאולה

(מגילה ז'. ע"ב)

מאורעות
הזמן

מבעל בלבבי משכן אבנה

כל החומר [זולת מדור פרשת השבוע]
שמופיע בגיליונות אלו מידי שבוע
יוצא לאור לראשונה

לקבלת הקונטרס בדוא"ל,
יש לשלוח בקשה לכתובת:
bilvavi231@gmail.com

לקבלת הקונטרס בפקס,
יש לשלוח בקשה לפקס המערכת:
03-5480529

להשתתפות בזיכוי הרבים
ניתן לתרום במערכת הטלפונית:

מרכז הצדקה
ישראל: 1-800-28-28-28
USA +972-2-5025580

יש לציין מספר קרן:
4387 - בלבבי משכן אבנה

© כל הזכויות שמורות

מערכת 'בלבבי משכן אבנה'
טלפון: 052.763.8588
פקס: 03-480529
ת.ד. 34192
ירושלים 9134100
bilvavi231@gmail.com

קו ישיר לשמיעת
שיעורי מורנו הרב שליט"א
ב'קול הלשון':
ישראל 073.295.1245
USA 605.313.6660

רכישת ספרי הרב: ספרי
אברמוביץ
משלוח ברחבי העולם
03.578.2270

תוכן המבט הפנימי

ה	מצב העולם – מפורר וזורר לרוח
ז	“אין לנו אלא לב אחד לאבינו שבשמים”
ח	מלחמה – אתחלתא דגאולה
ט	מלחמה – מבחויץ ומבפנים
י	אאלפך הכמה – בא אל התיבה
יג	שורש המלחמות – משיח
יד	מלחמות ה’
טו	קול מלחמה
טז	ספר מלחמת ה’
יח	מלחמת עמלק
כא	עמוד הענן
כד	חצצרות
כה	עוג – גוג
לב	בלעם – מלחמה בפה

מצב העולם – מפורר וזורה

ערב פסח תשפ"ד

אמרו חז"ל, שית אלפי שנים הוה עלמא, וחד חרוב. וכבר נתבאר, שבסוף שית אלפי שנים כבר מתחיל בגילוי תהליך של חד חרוב, בשלבים.

אופן ההחרבה, אחד מן האופנים הוא, פירור, לפורר את הדברים, בכחינת מפורר וזורה לרוח.

וכבר נתבאר שמשנת תש"ס, נשאר ר"מ שנה לעולם, עד סוף שית אלפי שנים, והוא כמספר עמלק, שעולה בגימט' ר"מ, ועולה בגימט' ספק. מהות עמלק, היינו שמספק "כל דבר" דייקא. והיינו שעל ידי שכל דבר יש בו ספק, הוא מתפורר לחלקים, והבן מאוד מאוד מאוד! וזהו עומק כח החורבן, שכל דבר נגלה בו כח הספק, ועל ידי זה כל דבר ודבר מתפורר.

תהליך זה נתחזק ביותר משנת תש"פ, שכבר לא נותר לעולם רכ"א שנה, כמנין "ארך" אפים. ואז התחיל הקורונה, שהפרידה ופוררה את העולם. ומאז חלק מן הדברים לא חזרו לקדמותם.

מאז ואילך ישנו תהליך פירור. בשנה וחצי האחרונות לערך, קמו אנשים בארץ ישראל, והחליטו להחריב ולפורר את כל המדינה. קודם לכן הם עשו זאת באתכסיא, אולם מאז ואילך הם עושים את זה באתגליא. תכליתם ברור, כיוון שנתייאשו לשלוט בדרכי ניהול מדינה כנהוג, החליטו להחריב ולפורר את המדינה, בכח, ובמלחמת אחים, והם לא ינוחו ולא ישקטו עד שתעלה בידם מזימתם.

תופעה זו החלישה ומפוררת את המדינה מבפנים בפרט, וכלפי חוץ בכלל, ובפרט כלפי אויביה שראו בזה זמן חולשה שצריך לנצלו. ולכך קמו בראשית שנה זו ופתחו בתהליך של החרבה.

בנוסף לכך, כבר עשרות שנים שהשלטון באירן זומם ומתכוון איך להחריב את המדינה, ופועל בצורות שונות ומתוחכמות ע"י שלוחים, ופעל להקיף את ארץ ישראל באויבים מכל צדדיה.

עתה יצא כח זה מהכח לפועל, מהעלם לגילוי, במתקפה שלא הייתה כמוה. מלחמה זו פורצת דייקא אחר פורים, מלשון פירורים. ומעתה תהליך ההתפוררות יוצא לפועל בגילוי.

יש להבין שתהליך פירור זה מתגלה בכל דבר ודבר. והוא נגלה במלחמה בין רוסיה לאוקריינה למעלה משנתיים, שבו התחיל מלחמת עולם שלישית בגילוי. ועתה זהו המשך התהליך של מלחמת העולם השלישית.

מצב העולם – מפורר וזורר

ערב פסח תשפ"ד

והוא מתגלה בארץ ישראל בפירור כל דבר ודבר במדינה - שלטון, בטחון, כלכלה, ועוד ועוד. מי שמתבונן רואה, איך כל דבר במדינה נמצא בתהליך של פירור.

והוא נגלה בתוך עולם התורה, שכל החומות שהיו לה כמעט נפרצו לגמרי, ולא נותר אלא מעט חומות, כגון במקומות עבודה, בשירים וזמרים, בחיבור למדיה הפרוצה למחצה לשליש ולרביע, בלבוש, בצורות שונות ומשונות של בילויים. ועל ידי זה כיוון שאין חומות בצורים, הכל חודר פנימה, וכל דבר ודבר חל בו התפוררות. ובעיקר תהליך זה נגלה ע"י הרדיו "החרדים", שפונים לכלל החרדים, וכן פונים בתוכניות מיוחדים לבני התורה, אברכים ובחורים, בערבי שירה, בחידונים, ועוד, ומאידיך מבקשים לשלוח להם מסרונים, ולצפות בתוכניות "טלוויזיה חרדית גמורה", ועל ידי זה נפלו רבים רבים רבים.

יש להבין מאוד שתהליך ההתפוררות כבר יצא לפועל בגילוי, ומעתה אין יציבות בעולם לשום דבר, והכל בחזקת סכנה, גשמית ורוחנית. ולכך כל העולם כולו בסכנה גמורה בכלל, ועולם התורה בפרט. ובפרט בגזירה האחרונה לגייס כל בני התורה, שתכליתם להחריב לגמרי את עולם התורה, היל"ת.

לפיכך, עבודת כל יחיד ויחיד, לאחוז חזק! חזק! חזק! בקב"ה ובתורתו, כי זהו הדבר היציב היחיד שיש, ותו לא!!! הוא ית"ש הוה תמיד, וזאת התורה לא תהא מוחלפת.

כל בר דעת יבין שתולדות מה שנאמר הם רבות מאוד, גשמית - ביטחונית, כללית ומעשית. רוחנית - אין יציבות, הכל במלחמה וסכנה, ולכך מוכרח אחיזה מוחלטת בקב"ה ובתורתו. קשה לפרוט את כל הסכנות שישנם, אולם הבר דעת יבין עומקם של דברים ומתוכם יבין היטב כל פרטי הסכנות, ובפרט שלאט לאט הם יתגלו בחוש יותר ויותר.

עורו נא והתעוררו לקבוע עצמכם בנצח נצחים, בעולם שכולו טוב, שאין בו אלא השי"ת ותורתו.

ישראל בטח בה'

כז אייר תשפ"ד "אין לנו אלא לב אחד לאבינו שבשמים"

כבר אמרו חז"ל, שמתחילה היה בורא עולמות ומחריבן. וכן אמרו, שית אלפי שנין הוה עלמא וחד "חרוב". ומחצות ואילך של אלף השישי, ובפרט מפלג המנחה, נגלה ה"מחריבן".

זו ההתגלות שאנו רואים בעינינו - תהליך של מחריבן.

נתבונן מעט לראות את הדברים באספקלריא מאירה.

רוחנית: העולם מלא כולו, בשער הנו"ן של הטומאה, הן בחו"ל והן בארץ ישראל, ונכנס כמעט לכל מקום, עד המקומות הפנימיים ביותר. והוא מחריב את העולם ואת הנפשות חורבן גמור. ומכח זה מתפשטים כל מיני טומאות שישנם, ורבים הם, וקשה לפורטן.

עולם הישיבות והכוללים: מלבד מלחמה עם הטומאה של שער הנו"ן מבפנים, ישנה מלחמה מבחוץ, כעין שהיה לפני סגירת ישיבת וואלז'ין כידוע, ועתה קמו ראשי הערב רב ח"ו וח"ו לעקור את כל עולם הישיבות והכוללים, ואחרית גזירה זו מי ישורנו, ונפשות רבות נמצאים בסכנה רוחנית, הן על עולמם התורני, והן על עולמם הרוחני בכלל, והן בסכנה גופנית.

חינוך הילדים: נמצא בניסיונות עצומים שלא היו מאז ומעולם, ניסיונות פנים ואחור מכל צד.

אומה בין שבעים זאבים: כנסת ישראל מוקפת באויבים רבים בכל סביבותיה, והם פתחו במלחמה גלויה מכל הצדדים באופן חזק ותקיף, שלא תפסק עד ביאת משיח בב"א. ופרטיה רבים, שבויים, נהרגים, פצועים, עקירה מבתיים, כילוי באש מקומות רבים, גיוס חיילים רבים לקרב על כל המשתמע מכך, סגירת מפעלים ומקומות עבודה, ועוד ועוד, וכן מצבי נפש כתולדה מן המלחמה. מלבד זאת בחלק נכבד מן העולם, מדינות העולם לאט לאט מקררים את יחסם למדינת הערב רב, ורבים רבים בעולם קמים על מדינה זו, ורח"ל אף על יהודים בכלל.

כלכלית: היוקר מאמיר בעשרות אחוזים, ולא נראה עצירה בעלייה, בתחומים רבים מאוד. וכן עלות המלחמה וכל נזקיה רבים מאוד.

שנאת אחים: שנאה זו מחריבה את כל המדינה שלא יהא לה יותר שעת השקט ומנוחה, מבחוץ ומבפנים.

ואנו נכוון לבבנו ומעשינו אליו ית' שמו

"אין לנו אלא לב אחד לאבינו שבשמים"

מלחמה – אתחלתא דגאולה

יה סיון תשפ"ד

אמרו (מגילה, יז, ע"ב) ומה ראו לומר גאולה בשביעית, אמר רבא, מתוך שעתידין ליגאל בשביעית, לפיכך קבעוה בשביעית (ברכה שביעית של שמו"ע). והאמר מר, בשישית קולות, בשביעית מלחמות, במוצאי שביעית בן דוד בא, מלחמה נמי אתחלתא דגאולה היא. ומתוך ההעדר הנגלה במלחמה, מתחיל להתגלות אור הגאולה, בבחינת העדר קודם להויה.

ונודעים דברי החפץ חיים שאמר שיהיו ג' מלחמות עולם, ראשונה ושניה, ואחריה שלישית. והיא תהיה רוחנית וגשמית. ובבחינה רוחנית זוהי מלחמה עם כח של נ' שערי טומאה. ומלחמה גשמית, היא מלחמה כפשוטו, וזוהי מלחמת גוג ומגוג. ועיין לב אליהו, סוף פרשת יתרו. וידוע מה שקיבלו חכמים מפי החפץ חיים, שיהא [מלחמת גוג ומגוג] כשבעים שנה אחרי מלחמת העולם השניה, ואז יבוא משיח.

מלחמה זו ברוחניות כבר נמצאת עשרות שנים, ובגשמיות, עיקרה פרצה לפני למעלה משנתיים בין רוסיה לאוקרינה, ובראשית שנה זו פרצה בארה"ק. והולכת ומתרחבת מכל צדדי ארה"ק, ולאט לאט הולכת ומתרחבת, ותלך ותתרחב לעוד ועוד מדינות.

מלחמה זו, אם נזכה יהא גאולה בעת זו ממש, ואם ח"ו תתעכב הגאולה, מלחמה זו עתידה להמשיך בגוונים שונים עד ביאת משיח בכ"א, ויתכן שתהא זמן מועט, ויתכן שתמשך עשרות שנים מרובות.

המבט הבהיר שצריך שיהא ברור, שאנו נמצאים עד ביאת משיח במצב של מלחמה. זו תפיסת הנפש הנכונה. ולפי זה, כל מבט האדם על חייו בעולם הזה, צריך שיהא במבט שהוא נמצא בעת מלחמה, שבסופה יהא ביאת משיח אכי"ר.

תפיסה זו, נמסרת לחכמי לבב, לכוין דרכם בעת המלחמה כראוי לעת מלחמה, ויתר על כן להכין עצמם כראוי, לסופה וסיומה, שבסיומה יבוא משיח אכי"ר. וכיון שאמרו חז"ל מלחמה אתחלתא דגאולה, הרי שצריך לראות במלחמה את האתחלתא דגאולה, ולראות כיצד על ידי המלחמה הוא כבר נגאל קמעא קמעא מן הטומאה, ואור של משיח נמשל לאילת השחר, ומבצבץ קמעא קמעא כמ"ש חז"ל ונצרך לראות ולבדוק שזוכה לאור זה בזמן שהוא אתחלתא דגאולה!

מלחמה – מבחוץ ומבפנים

יט סיון תשפ"ד

בעת זו אנו נמצאים במלחמה מבחוץ ומבפנים. מבחוץ, זוהי מלחמה עם האויבים שקמו סביבות ארץ הקודש על עם ישראל לכלותם, וזו סכנה מוחשית גמורה קרובה ה"י, שהולכת וגדלה מיום ליום.

מבפנים, זוהי המלחמה שפתחו בה ראשי הערב רב בארץ הקודש, וגמרו אומר לעקור את הצביון של לומדי תורה, לעוקרם רח"ל ממקום חיותם, בית המדרש, ולהוציאם למקום נחשים ועקרבים. ודעתם להמשיך שלב אחר שלב בכוח הזרוע, לעקור עוד ועוד את חלקי יסודי הדת, לבן ביקש לעקור את הכל!!!

ודעתם על ידי זה לזרוע מלחמה פנימית בארץ הקודש, בתוך יושביה, ומכח הזרוע להשתלט על הכל, שמכח מעשיהם יחרב הכל, ע"י מלחמה פנימית, וכן ע"י מלחמה מבחוץ. ושורש כח ניקתם מכח נ' שערי טומאה, ולכן אין דעתם לנוח עד שיוציאו את מחשבתם מהכח לפועל, לעקור "הכל".

יש להבין מאוד מאוד, ולהסתכל נכון על המצב במבט "כללי", ולא במבט "פרטי". לא לראות עוד פרט ועוד פרט, גזירה על התקציב, גזרה ללכת לצבא, גזירה על ביטול הפרדה בין גברים לנשים, ועוד ועד פרטים, אלא יש לראות זאת במבט "כללי" שרצונם להפוך את המדינה למדינה שיש בה הפרדת דת ומדינה, וכח החוק גובר רח"ל על חיובי תורה, ועל ידי זה לשנות את צביון יושבי ארץ הקודש. והאומר לי זה כמעט לא נוגע, אינו מבין כלל וכלל היכן הוא נמצא, ומה מצבו הפרטי, ומה מצב כנסת ישראל בארץ הקודש, ובעולם כולו, ומה מצב העולם ויושביו בכללות.

הכח היחידי לעמוד מעל כל אלו, הן מלחמה מבחוץ, והן מלחמה מבפנים, הוא אך ורק ע"י אור שער נו"ן דקדושה, כי המהות הפנימית של כל מלחמה זו, מלחמת גוג ומגוג, גשמית ורוחנית, מלחמת שער הנו"ן דקדושה בשער הנו"ן של הטומאה.

נשמות ישראל, אנא אנא, הבינו באיזה מצב אנו נמצאים, ומהי מהות המלחמה, ומהו הדרך להילחם מלחמה זו ולנצחה על ידו ית"ש.

להבנת הדברים למעשה, יש ללמוד את הספר שער הנו"ן, ששם נתבארו הדברים משורשם עד הלכה למעשה ממש.

אאלפך חכמה – בא אל התיבה

י"ט סיון תשפ"ד

אופן הלימוד הפנימי בכל תיבה של אאלפך חכמה

בס"ד הננו מתעדים מוציאים בכל שבוע בס"ד קונטרס "אאלפך חכמה", על תיבה - מילה אחת בלשון הקודש, והמסתעף ממנה בלשון ארמית. נבהיר את האופן הפנימי של הלימוד בקונטרסים הללו.

כתב בבית אהרן (נצבים, ד"ה וכמו שאומרים) וז"ל, אומרים בשם הבעש"ט זצוק"ל, על הפסוק "בֹּא אֲתָהּ וְכָל בֵּיתָהּ אֶל הַתְּבָה" (בראשית ז, א) - שיכנס בתוך התיבה שמדבר "עם כל גופו ולבבו ומחשבתו", עכ"ל. ועיין חסד לאברהם (נצבים, דרוש לר"ה בתחילתו). ועיין מקור מים חיים (נח, עמוד התפלה, אות טו).

ובאהבת שלום (ויקרא, ד"ה אלא יש) כתב וז"ל, שצריך האדם להוציא דיבורו לפני השי"ת באהבה ויראה ותשובה ושמחה, ולשים כל כחו וחיותו באותיות שמוציא מפיו, על דרך המבואר בספרים בפסוק "בֹּא אֲתָהּ וְכָל בֵּיתָהּ אֶל הַתְּבָה", עכ"ל.

וכתב במנחם ציון (וילך, ד"ה וכמו שפרשנו) וז"ל, "בֹּא אֲתָהּ וְכָל בֵּיתָהּ אֶל הַתְּבָה" - שצריך לבוא עם כל פנימיותו אל כל מלה ומלה, "שכל תיבה היא היכל בפני עצמו מאותן היכלות הקדושים הנעשים מצירופי אותיות, עכ"ל.

וכתב בפרי הארץ (וישב) וז"ל, וכשמתלבש בתיבות התורה ותפלה, נקרא "בֹּא אֲתָהּ וְכָל בֵּיתָהּ אֶל הַתְּבָה", שנכנס כל עצמו בה, עכ"ל.

וכתב בקדושת לוי (פירוש אגדות, ד"ה לפרש בעזר אדון) וז"ל, שמעתי ממורי הגאון החסיד המפורסם מוהר"ר דוב בער, מ"מ ק"ק מעזריטש, פירוש הפסוק "בֹּא אֲתָהּ וְכָל בֵּיתָהּ אֶל הַתְּבָה" - והיינו שישים האדם כל כוחותיו בתורה ובתפלה, בכל תיבה שאומר, ישים כל כוחותיו באופן שיבוטל מכל פעולותיו הגשמיים, ועל ידי התיבה שהוא רוחניות האותיות, מדובק ומקושר האדם לבורא ית"ש, עכ"ל, עיי"ש. וכתב בתולדות אהרן (שלה) וז"ל, מבואר בספרו של הגה"ק הרב ר' בער ז"ל, מ"מ

אאלפך הכמה – בא אל התיבה

יט סיון תשפ"ד

דק"ק מעזריטש, והוא מחכמתו של הרה"ק והטהור הבעש"ט ז"ל, שעיקר הוא לדבר דיבורים של תורה ותפלה בכל כחו, ואז מדבק את עצמו לאור אין סוף ב"ה השורה בתוך האותיות, וזה מכניע כל הכוחות הגופניות, ובא ממש להתפשטות הגשמיות, ואז בא לעולמות עליונים ולשכליות ולבהירות חדשות בכל פעם, עכ"ל.

וכתב בערבי נחל (נח) וז"ל, ידוע מ"ש בספרים מענין "בא אֶתָּה וְכָל בֵּיתְךָ אֶל הַתִּבָּה", כי תיבה פירושו מלה, וירמוז כי האדם בעת תפלתו או תורתו רוצים המים הזדונים לגבור עליו, דהיינו מחשבות זרות ופניות וכד', ותיקונו לשים כל מחשבתו תוך התיבות והמלות של התורה והתפלה, ובזה נסתר תוך התיבות והדיבורים מפני המים הזדונים, והוא ממש כמין תיבת נח, עכ"ל. ועיי"ש דרך עליונה יותר.

בדור דידן, שיש מבול של ע"ז ג"ע ושפ"ד, ומינות, שער נו"ן דקליפה שכולל הכל, יש להיכנס ל"תיבה", תיבות התורה והתפלה, ועל ידי זה להינצל. ומתוך כך לדבוק בא"ס ב"ה ברצוא בהפשטה מן התיבה, ובשוב - שוב לתיבה. וזהו הצלת דור אחרון.

מלחמה – אתחלתא דגאולה

(מגילה יז. ע"ב)

ושואלים: ומה ראו לומר ברכת "גאולה" כברכה שביעית במספר? אמר רבא: מתוך שמסורת בידינו שעתידין ישראל ליגאל בשנה השביעית (השמיטה) לפיכך קבעוה בשביעית. ושואלים: והא [והרי] אמר מר [החכם]: בשנה הששית לשנות השמיטה של ימות המשיח ישמעו קולות, בשנה השביעית יהיו מלחמות, ובמוצאי שביעית משיח בן דוד בא, הרי שלא תהיה הגאולה בשביעית אלא לאחריה! ומשיבים: בכל זאת מלחמה זו נמי [גסכן] אתחלתא [התחלת] הגאולה היא ולכן שייך לומר שהגאולה בשביעית.

שורש המלחמות – משיח

פרשת קורה

פעם ראשונה שמצינו בתורה מלחמה, הוא במלחמת המלכים, ארבעה עם חמשה כמ"ש (בראשית, יד) "ויהי בימי אמרפל מלך שנער וגו', עשו מלחמה את ברע מלך סדום".

ובמלחמה זו נשבה לוט, וניצול ע"י אברהם, שממנו יצא משיח, והרי שהושרש במלחמה זו גילוי ניצוץ של המשיח. ובעומק שורש כל המלחמה היה על אורו של משיח שהיה גנוז שם בסדום.

וכתב הרבינו בחיי (שם) וז"ל, ארבעה מלכים עשו מלחמה עם החמשה, ונצחו הארבע, ואברהם אבינו ניצח את הארבעה והתגבר עליהם עכ"ל.

ועומק הדבר שהיו "ארבעה" מלכים דייקא, אמרו חז"ל (ב"ר, מב, ד) ארבעה מלכים אלו כנגד ארבע מלכויות, שעתידין להשתעבד בישראל. וכתב הרבינו בחיי (שם) וז"ל והכוונה במדרש הזה, כי כשם שהתגבר אברהם על ארבעה מלכים אלו וניצח אותם ונפלו בידו, כן לעת"ל עתידיים ארבע מלכויות שיפלו ביד זרעו, וזרעו ינצחום, עכ"ל.

ושורש ארבעת המלכים, כנגד ד' מלכויות כנ"ל, נודע שהוא כנגד ד' אותיות הוי"ה; בכל - כנגד יוד' של הוי"ה, מדי - כנגד הי' של הוי"ה, יון - כנגד וי' של הוי"ה, אדום כנגד הה' אחרונה של הוי"ה. וכנגדם ה' מלכים, שנוסף בהם מלך כנגד קוצו של יוד', שהוא בחינת משיח. וזהו שתחלה נשבה לוט, והיינו שגברו ארבעת המלכים על החמשה, שגברו על קוצו של יוד', ובא אברהם והוציא ניצוץ משיח שהוא כנגד קוצו של יוד', כנודע.

והבן מאוד שכל המלחמות שישנם בעולם, הם על אור משיח, והבן שעצם המלחמה על אור משיח, עי"ז מתגלה התנוצצות אורו של משיח בכל מלחמה.

ולכן אמרו (מגילה יז): מלחמה - אתחלתא דגאולה. וזה נאמר בכל מלחמה, אולם בעיקר במלחמה אחרונה, שנלחמים על ה' ועל משיחו. כמ"ש (תהלים, לב) "יתיצבו מלכי ארץ ורוזנים נוסדו יחד על ה' ועל משיחו".

ועיקר המלחמה הוא ע"י משיח בן יוסף (ע' סוכה נב. וזהו"ק ח"ג קצב): בבחינת משיח מלחמה - משוח מלחמה, והבן. אולם המלחמה על משיח בן דוד, והבן.

וכתב באמרי נעם (הקת) וז"ל, מותר להתגרות ברשעים בעוה"ז (ברכות ז): ר"ת; מלב, והשם הזה יוצא מן השם "יכ"ש, שהוא "יְחִוּדָהּ כְּבַבַּת שְׁמֶרֶם" (ר"ת; יכ"ש) [שאלה: מה למעשה אמורים לנו שמות אלו? תשובה: מלב - לעשות הכל מעומק הלב. יכ"ש,

יחודך כבבת שמרם - כאשר עושים הכל מן הלב דבקים ביחודו, וזהו כח השמירה להינצל מכל רע.]

והשם יכ"ש בא"ת ב"ש הוא מלב וכו'. וזה השם במילואו מ"ם למ'ד ב"ת, עולה תקס"ו, מספר משיח בן יוסף, כי הוא יהיה משוח מלחמה, להכות הרשעים ולהתגרות במ בכח זה השם מל"ב. אמנם צריך הוא לשמירה שלא יהרג, כמו שהתפלל עליו דוד ע"ה, "חיים שאל ממך", כמ"ש חז"ל בסוכה, וזהו "יְחִוּדָהּ כְּבַבַּת שְׁמֶרֶם", רומז על משיח בן דוד, העולה 'כבבת', שהוא השומר של משיח בן יוסף עכ"ל.

והבן שמשיח בן יוסף נלחם על משיח בן דוד, ומשיח בן דוד שומר על משיח בן יוסף, וזה ע"י קוצו של יוד', בחינת שער הנוץ דקדושה.

מלחמות ה'

פרשת חוקת

כתיב (שמות א, י - יא) "הבה נתחכמה לו פן ירבה והיה כי תקראנה מלחמה ונוסף גם הוא על שנאינו ונלחם בנו ועלה מן הארץ, וישמו עליו שרי מיסים למען ענתו בסבלתם וג'".

והרי שטעם המלחמה, גרם תוספת שיעבוד במצרים. וכן המלחמה גרמה תוספת עיכוב ביציאת מצרים בשלמות, כמ"ש (שם, יג, יז) "ולא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא כי אמר אלוקים פן ינחם העם בראתם מלחמה ושבו מצרימה". ועי' נתארך דרכם ביציאת מצרים (ועיין מכילתא שם). ובאמת נעשה מלחמה בין מצרים לישראל, ושם (יד, יד) כתוב "ה' ילחם לכם ואתם תחרשון", וכן היה בפועל, וכמ"ש (שם, טו ג) "ה' איש מלחמה".

והרי שמי שנלחם במצרים אינם בני"א אלא הקב"ה, והבן שכיון ששורש המלחמה כמו שנתבאר לעיל (המבט הפנימי), הוא מלחמה על 'משיחו', לכן זהו מלחמה על ה' ועל משיחו, שמישיח כל הויתו גילוי אלוקות בעולם.

וכן כתיב (דברים א, ל) "ה' אלקיכם ההלך לפניכם הוא ילחם לכם ככל אשר עשה אתכם במצרים לעיניכם". ואמרו (ע"ב: ב) מלחמות - אני עשיתי, שנאמר "ה' איש מלחמה". וכן כתיב (דברים ג, כב, כ, ד).

ועיקר כח זה נגלה בעמלק, כמ"ש (שמות יז, טז) "כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק מדר דר". ואף שיש מצוה למחות זרעו של עמלק ע"י ישראל, מ"מ בעמלק נגלה ביותר שעיקר המלחמה הוא ע"י ית"ש, מלחמה לה' בעמלק.

והנ"ל אינו רק במלחמת עמלק אלא כן הוא בכל המלחמות, אלא שבמלחמת עמלק נגלה ביותר. ואי אפשר לנו להשלים המלחמה עמו להכרית כל זרעו וזכרו, אלא רק הוא ית"ש ישלים זאת. ובדקות עמלק ראש לכל האומות, "ראשית גוים עמלק", ולכן כל מלחמה בכל אומה, היא ענף ממלחמת עמלק.

ולכך כיון שבמלחמת עמלק נאמר, "מלחמה לה' בעמלק", כן הוא בפנימיות בכל מלחמה כי היא ענף של מלחמת עמלק כמו שנתבאר. (ועיין שפת אמת כי תשא תרמ"ב).

ובעומק כל מלחמה היא כנגד ה' וכמ"ש (שמואל א; כה, כח) "כי מלחמות ה' אדני נלחם". וה' הוא שנלחם, וכמ"ש (ישעיה מב, ג) "ה' כגבור יצא כאיש מלחמות" וג'.

ובעומק, כל הבריאה כולה נלחמת נגד השי"ת, כמ"ש (תהלים קמ, ג) "כל יום יגורו מלחמות". והיינו כי כל הבריאה סותרת לתפיסת 'אין עוד מלבדו' כי הם מלבדו, ולכן עצם הויתם סותרת ונלחמת בו ית"ש, באין עוד מלבדו. ולכן "מלחמות אני עשיתי", והיינו שהוא ית"ש נלחם לגלות שאין עוד מלבדו.

וזהו נקרא ספר מלחמות ה', כמ"ש (במדבר חקת כא, יד) "על כן יאמר בספר מלחמות ה'", וזהו ספר תורה, מלחמתה של תורה, כמ"ש (ספרי, האוינו שכא) עושי מלחמה, שהיו נושאים ונותנים במלחמתה של תורה, שנאמר "על כן יאמר בספר מלחמות ה'". ובפנימיות התורה נגלה שאין עוד מלבדו.

קול מלחמה

פרשת בלק

כתיב (שמות לב, יז - יח) וַיִּשְׁמַע יְהוֹשֻׁעַ אֶת־קוֹל הָעָם בִּרְעָה וַיֹּאמֶר אֶל־מֹשֶׁה קוֹל מִלְחָמָה בְּמַחְנֶהָ: וַיֹּאמֶר אֵין קוֹל עֲנוֹת גְּבוּרָה וְאֵין קוֹל עֲנוֹת חִלוּשָׁה קוֹל עֲנוֹת אֲנָכִי שְׁמָע: ואמרו (שמות רבה וילנא) פרשת כי תשא פרשה מא).

אמר לו יהושע קול מלחמה במחנה א"ל משה אין קול ענות גבורה והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל, אין קול ענות חלושה, ויחלוש יהושע, מהו קול ענות אנכי שומע, קול חירופין וגידופין אני שומע. ונתבאר לעיל¹, ששורש כל המלחמות הם נגד הש"י, וכאן מתגלה בברור, כמ"ש (זוה"ק, בלק רי): על עדות שקר בגין דסהידו ישראל שקר ואמרו (שמות לב) אלה אלהיך ישראל בקל תקיף דכתיב (שם) קול מלחמה במחנה. וכמ"ש (שמות רבה דלעיל) קול חירופין וגידופין.

ואמרו (תלמוד ירושלמי תענית פ"ד ה"ה) ויאמר אין קול ענות גבורה ואין קול ענות חלושה קול ענות אנכי שומע. א"ר יסא קול קילוס עכו"ם אנכי שומע.

אולם פשוטם של דברים, קול מלחמה, כי דרך המלחמה שיש בה קולות, וכמו שביאר ברוקח (סידור רוקח [כז] אשרי) וז"ל קול מלחמה, שהרי כתוב (במדבר י, ט) כי תבואו במלחמה והרעותם בחצוצרות עכ"ל. ועין משך חכמה (שמות לב, יז) שביאר שיהושע סבר ששוב בא עמלק להילחם בישראל, ולכך השמיעו קולות של מלחמה.)

והנה כתיב (ירמיהו ג, כב) קוֹל מִלְחָמָה בְּאָרֶץ וְשֹׁכֵר גְּדוֹל:

וכן נגלה כאן, "קול מלחמה אנכי שומע", ותולדתה, שבירת הלוחות - "שבר גדול".

וכן על גאולה אחרונה אמרו (סנהדרין יז).

בששית - קולות, בשביעית - מלחמות. במוצאי שביעית - בן דוד בא.

ופירש רש"י וז"ל, בששית קולות - יצאו קולות שכן דוד בא. לישנא אחרנא, קולות מתקיעת שופר, שנאמר יתקע בשופר גדול (ישעיה כז, ג) עכ"ל.

וביאור הדברים, שבקולות הללו גנוז מחד קול של קילוס עכו"ם. ויש מלחמה בין הקולות, בין קול של קילוס עכו"ם לקול ה', וז"ש בששית "קולות" - בלשון רבים, קול לעומת קול. כמו שהיה בהר סיני שתחלה נשמע קול ה', ואח"כ קול קילוס עכו"ם. וחוזר ומתעורר קולות אלו ונלחמים זה בזה, וזהו ראשית המלחמה, מלחמה בקולות, כדרך הלוחמים שמשמעין קולות, קול מהומה ובהלה (ושורשו במה שאדה"ר שמע לקול אשתו, כמ"ש (בראשית ג, יז) "כִּי־שָׁמַעַתְּ לְקוֹל אִשְׁתְּךָ", ואזי (שם פסוק י') וַיֹּאמֶר אֶת־קוֹלִי שָׁמַעְתִּי בְּגֵן וַאֲיָרָא כִּי־עִירִם אֲנִכִּי וְאֶחְבָּא: קול לעומת קול, והבן.)

ומתוך קולות אלו הנלחמים זה בזה, יוצא קול חדש, והוא הקול שכן דוד בא. וקול זה אינו קול של ידיעה בעלמא אלא קול לשוב בתשובה. והיינו לשמוע בקולו של הקב"ה. וע"ש כן נקרא משיח, מלשון שיחה, כנודע. שמיסח ומשמיע קולו.

וקול זה נקרא אליהו, שכתוב ביה (מלאכי ג, כד) וְהָיִיב לְבִאָבוֹת עַל־בָּנִים וְלֵב בָּנִים עַל־אֲבוֹתָם.

והיינו שהוא משמיע קולו של משיח, ומהו קולו, "והשיב", לב אבות על בנים על אבותם, תשובה שלמה. וכמ"ש בסנהדרין, "עושים תשובה ונגאלים", וזה אליהו, שמבשר על הגאולה, והיינו מבשר לעשות תשובה ואזי נגאל.

ספר מלחמת ה'

פרשת פינחס

כתיב (במדבר כא, יד) "עליכן יאמר בספר מלחמת ה' את זוהב בסופה ואת הנחלים ארנון".

ופרש"י על אתר וז"ל, כשמספרים נסים שנעשו לאבותינו, יספרו את זהב וג' עכ"ל. ולפי פירושו מדוקדק היטב "יאמר", ולא כתוב "יכתב".^א

אולם באבן עזרא (שם) כתב, וז"ל ספר היה בפני עצמו, ושם כתוב מלחמות ה' בעבור יראיו, ויתכן שהיה מימות אברהם, כי ספרים רבים אבדו, ואינם נמצאים אצלנו, כדברי נתן ועדו ודברי הימים למלכי ישראל, ושירות שלמה ומשליו עכ"ל. ועין עוד בדבריו על הכתוב (שמות יז, יד) "כתב זאת זכרון בספר".^ב

והרמב"ן (שם) כתב, וז"ל ודרך הפשט בספר מלחמות ה', שהיו בדורות ההם אנשים חכמים כותבים ספר המלחמות הגדולות, כי כן בכל הדורות, ובעלי הספרים היו נקראים מושלים, שנושאים בהם משלים ומילצות.^ג והנצחונות הנפלאים בעיניהם, מיחסים המלחמות ההם לה, כי לו המה באמת עכ"ל.^ד

ובמושב זקנים (שם) כתב, וז"ל פירש הר"ח, זהו ספר ואלה הדברים, שיש בו מלחמות ונצחונות של ישראל, כגון (דברים, ב, יב) "ובשעיר ישפו החרשים לפנים ובגי עשו יירשום וג'". וכן (שם, שם, כג) "כפתרים היצאים מכפתר השמים וג'".

עוד כתב (שם), ד"א "בספר מלחמות ה'", דורשת הגמרא (קידושין ל: על סיפא דקרא "את נחב בסופה") אלו שני ת"ח שנושאים ונותנים בדברי תורה ומתלחמים זה בזה על 'ספר' עכ"ל. וזהו תורת בבל, שהיא מקל חובלים, דלא כתורת א"י, שהיא מקל נועם.^ה ועין מו"ק (כה:): וברש"י שם,

א עין בהכתב והקבלה (דברים כד, א) וז"ל וכן יאמר בספר מלחמות ה' פי' כאשר יספרו אנשים ספורי מלחמת ה' והנסים שנראו בהם (ע"ש רש"י), כי אם הי' מלת בספר שם לאותו דבר שכותבין עליו לא יצדק מלת יאמר כ"א מליצת כתיבה וכ' ע"ש.

ב וז"ל ואיננו אתנו כאשר אין לנו ספר הישר, ומדרש עדו, ודברי הימים למלכי ישראל, וספרי שלמה. ע"ש

ג וכן ספר תורה נקרא 'משל', כמ"ש (שמואל א פרק כד פסוק יג) "כאשר יאמר משל הקדמוני וג'". ופרש"י (שם), וז"ל משל הקדמוני של עולם, התורה שהיא משלו של הקב"ה. עכ"ל.

ד ועין באברבנאל (במדבר כא, י), ועין שו"ע או"ח שי"ז סי' ז. ובנושאי כלים שם.

ה גמרא (פנהדרין כד). אמר רבי אושעיא: מאי דכתיב ואקח לי (את) שני מקלות לאחד קראתי נועם ולאחד קראתי חובלים, נועם – אלו תלמידי חכמים שבארץ ישראל, שמנעימין זה לזה בהלכה. חובלים – אלו תלמידי חכמים שבבבל, שמחבלים זה לזה בהלכה.

ספר מִלְחָמֹת ה'

פרשת פינחס

ד"ה ספר מלחמות'. ובבן יהודיע שם.

ובספר בית יצחק על אתר כתב (בשם מו"ה ר' אריה לייב מבילירטוק) וז"ל הספר הזה (שמות) נקרא ספר מלחמות ה', משום דכתיב בו (שמות יד, יד) 'ה' יִלָּחֶם לָפָּנַי וְאַתֶּם תַּחֲרֹשׁוּן', ובסוף בשלח (יז, טז) כתיב ג"כ 'מִלְחָמָה לָהּ' בְּעַמְלֶק וּגְדֹ, ובמעשה העגל היה ג"כ ענין מלחמה בעבור כבוד השם, דכתיב (במדבר לב, כו) 'וַיַּעֲמֵד מֹשֶׁה בְּשַׁעַר הַמַּחֲנֶה וַיֹּאמֶר מִי לָהּ אֱלֹהֵי וְגו' (שם, כח) 'וַיִּפֹּל מִן-הָעַפְס בַּיּוֹם הַהוּא כַּשְּׁלִשִּׁת אֲלָפֵי אִישׁ'. לזאת נקרא הספר הזה ספר מלחמות ה', עכ"ל. עיי"ש. (ועין ספר שערי תשובה לר"י אבוחצירא, שכתב וז"ל דלפרשת האזינו קרא ספר מלחמות ה', משום שהיא תוכחות ומלחמות ה' עם ישראל, אם לא יקיימו דברי התורה עכ"ל)

ובאמת בכל ה' ספרים כתוב מלחמות ה', בכולם חוץ מספר ויקרא שהוא ספר הקורבנות שמביא שלום. שהיפך המלחמה שלום, והשלום תיקון המלחמה. וכלשון רש"י (קידושין ל: ד"ה את והב בסופה) וז"ל הכי דריש לה ספר מלחמות מלחמה שעל ידי ספר, אהבה יש בסופה. עכ"ל. אהבה ושלום.

ועין זוה"ק (ח"ב נו). שאמרו, וכי ספר מלחמות ה' אן הוא, אלא הכי אתערו חברייא כל מאן דאגח קרבא באורייתא זכי לאסגאה שלמא בסוף מלוי. והרי שנעשה אהבה ושלום.

ובעומק כל המלחמות שורשם בספר, בתורה. ויתר על כן כתב המגלה עמוקות (חקת ד"ה על כן) וז"ל, שהארון הוא תורה שבע"פ, היה מכה אותם וכ"ו, ז"ש על כן יאמר בספר מלחמות ה', ר"ל שאלו המלחמות הכל באו מן 'ספר ה' עכ"ל. ועין אלשיך על אתר¹. ופרי צדיק, חנוכה אות כה"י² וחקת אות טו"ב.

ומלחמה אחרונה כוללת בקרבה את כל המלחמות שהיו בכל ימות עולם, ויכתבו כולם בספר מלחמות ה', ומלחמה אחרונה תחתום את הספר, והחתימה כוללת את הכל!

ונצרך להלחם בה ע"י 'ספר', הינו תורה. ויתר על כן ע"י הארון, אור - נ, שער הנו"ן דקדושה, למעלה ממ"ט הנלחמים זה בזה³.

ו וז"ל רש"י (שם) ספר מלחמות - ספר תורה, לישנא אחרנא: שנלחם רבה ורב המנונא, ונתור ככי דההוא טייעא.

ז וז"ל, על כן יאמר כי בספר הוא ספר התורה, נעשית מלחמות ה'. כי הארון עשה מלחמה זו. ע"ש

ח וז"ל, ועל דרך הדרש נדרש על תורה שבעל פה וזהו מלחמות ה' שעל ידי ספר. ע"ש

ט וז"ל, וכמו כן בתורה שבעל פה יש ימינא ושמאלא ארבעים ותשע פנים טהור וארבעים ותשע פנים טמא ומזה נעשה המחלוקת ומלחמה שעל ידי ספר. ע"ש

י על דרך לשון הגמרא (ברכות דף יב.) "הכל הולך אחר החתום".

יא כדברי הפרי צדיק (חקת אות טו)

מְלַחְמַת עֲמֵלָק

פרשת מטות-מסעי

כתוב (במדבר כא, א) וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מִלֶּךְ-עָרְדַּל יֹשֵׁב הַנֶּגֶב כִּי בָא יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים וַיִּלְחֶם בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּשָּׁב מִמֶּנּוּ שְׂבִי:

וכתב רש"י (שם) יֹשֵׁב הַנֶּגֶב – זה עמלק, שנאמר (במדבר יג, כט) עמלק יושב בארץ הנגב. ושנה את לשונו לדבר בלשון כנען, וכ"ו:

וַיִּשָּׁב מִמֶּנּוּ שְׂבִי – אינה אלא שפחה אחת: ופירש השפתי חכמים (שם) וז"ל השבי ששבו פה אינו אלא השבי ששבו ישראל מהם עכ"ל.

וכתב רש"י (שם) וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי – שמע שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד וכו', כדאיתא בר"ה (דף ג.ג.). ועמלק מעולם רצועת מרדות לישראל, מזומן בכל עת לפורענות: והיינו מזומן בכל עת למלחמה, ומהותו מלחמה.

ונקרא כְּנַעֲנִי כמ"ש רש"י (שם) מחז"ל ושנה את לשונו לדבר בלשון כנען עכ"ל. והיינו שצרף עצמו לכנען, והבן שאינו רק לשון כפשוטו, אלא צרוף לכנען.

וכתב הרמב"ם (מלכים פ"ה, ה'א) וז"ל ואי זו היא מלחמת מצוה זו מלחמת שבעה עממים, ומלחמת עמלק, ועזרת ישראל מיד צר שבא עליהם עכ"ל.

והבן שבמלחמה זו היה (מעין) כל ג' הללו. שבעה עמים – כי נדמו להם לכנען מחמת הלשון.

א (ה.ה.) ועין במדבר רבה (חקת) וז"ל, דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים, התייר הגדול שתר להם את הדרך שנאמר (במדבר י) וארון ברית ה' נוסע לפניהם וילחם בישראל. וע"פ המתבאר לעיל (המבט הפנימי 004) המלחמה כאן הייתה מכוחו של אור – וכן כידוע 'אהרן' קרוב ל'ארון', וכאשר "שמע שמת אהרן", כדלהלן.

ב ועין גיטין לח. וז"ל עובד כוכבים (שקונה) ישראל (פירש"י וז"ל כגון עבד זה דשייך במצות עכ"ל) מנלן, דכתיב: וישב ממנו שבי. עכ"ל. וע"ש פני יהושע (שם) וז"ל ואי משום דמשני הש"ס דיליף מוישב ממנו שבי התם נמי כבר פרש"י ז"ל בפירוש החומש דהאי שבי אינו אלא שפחה אחת וא"כ כל הסוגיא דהכא איירי מקנין העובד כוכבים בעבד כנעני ע"ש. וע"ע במהר"ם שיף שם, ודברי יהונתן (חקת).

ג וז"ל הגמ': וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מִלֶּךְ-עָרְדַּל, מה שמועה שמע – שמע שמת אהרן, ונסתלקו ענני כבוד, וכסבור ניתנה רשות להלחם בישראל.

דועין ר' עובדיה מברטנורא (על רש"י שם) שהרי עמלק מעולם רצועת מות לישראל ואין לך אומה ולשון שמתחלת בעצמה לקפוץ ולהלחם בישראל אלא עמלק. ע"ש

ה (מדרש אגדה חקת)

ו עין אבן עזרא (במדבר כא, א) וז"ל וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מִלֶּךְ-עָרְדַּל – אמרו הקדמונים שהוא סיחון, ונקרא הכנעני כי כל אמורי – כנעני. ע"ש. ועין מדרש תנחומא (חקת) "וַיִּלְחֶם בְּיִשְׂרָאֵל". עמלק היה, למה קראו כנעני, לפני שנאסרו ישראל להלחם עם בני עשו, שנאמר בהם "אַל-תִּתְּגַרְוּ בָּם" (דברים ב), כשבא עמלק ונתגרה במ פעם ושתיים, אמר להם הקדוש ברוך הוא אין זה אסור כבני עשו, אלא הרי הם כנענאים.

מְלַחֶמֶת עֲמֶלֶק

פרשת מטות-מסעי

מלחמת עמלק – כי היו עמלק. עזרת ישראל מיד צר שבא עליהם, והכא עמלק בא אליהם

והנה עמלק בא להלחם בישראל ג' פעמים וי"א ב' פעמים. וז"ל הוזה"ק (ח"ב דף מד.) אמר ר' יהודה תרי זמני אגח קרבא עמלק בישראל חד הכא, וחד דכתיב (במדבר יד) וירד העמלקי והכנעני וגו' (שמות יז, ח) וַיָּבֹא עֲמֶלֶק וַיִּלָּחֶם עִם־יִשְׂרָאֵל בְּרִפְיָדָם עַכ"ל. והכא (במדבר כא, א) לשיטות שהוא עמלק

ובזה נעשה חזקה של מלחמה של עמלק עם ישראל

וכל זמן שהיו עננים, עיקר אחיות עמלק, במי שפלטו הענן, "וַיִּזְנַב בְּךָ" "מכת זנב", שאלו שפלטם הענן הם בבחינת 'זנב', אולם כאשר מת אהרן וסרו העננים, סר הכח המגן מפני עמלק ובא להלחם עם "כל" ישראל

ובעומק יותר, כל זמן שהיו עננים מכח אהרן שמדתו שלום כמ"ש "אוהב שלום ורודף שלום", אזי כל היותו סותר את עמלק, שכל היותו של עמלק מלחמה, כנ"ל. אולם כאשר מת אהרן, וסר כח השלום, נמצא ונגלה מיד כחו של עמלק שמהותו מלחמה². ולכך במלחמה זו בא על כולם, על "השלם", היפך שלום

אולם אף שמלחמה זו עם עמלק היתה מלחמה על כלל ישראל כולו, על 'השלם', כי נסתלק השלום, מ"מ כתיב "וַיִּשָּׁב מִמֶּנּוּ שְׁבִי", ואולם אינו שבי ממש, אלא שפחה אחת ששבו ישראל מהם, וחזרו ולקחו עמלק³.

1 (במדבר כה, יח)

ח לשון פסיקתא דרב כהנא (פיסקא ג) "וַיִּזְנַב בְּךָ" (דברים כה, יח), היכה אותך מכת זנב.

ט עין ספרי (דברים פרשת כי תצא פיסקא רצו) "וַיִּזְנַב בְּךָ כְּלִי־הַנְּחֹשֶׁלִים אַחֲרֶיךָ", מלמד שלא היה הורג בהם אלא בני אדם שנמשכו מדרכי מקום ונחשלו מתחת כנפי הענן.

י וז"ל תרגום ירושלמי (במדבר פרשת חקת פרק כא פסוק א) מִית אַהֲרֹן גִּבְרָא חֲסִידָא דִּי בְּזֻכּוּתֵיהּ הָוּן עֲנָנֵי דִיקְרָא מְגִינִין עַל יִשְׂרָאֵל. עכ"ל

(משנה אבות א, יב) הלל ושמאי קבלו מהם הלל אומר הוי מתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום וכ"ו: יא

יב ועין שפת אמת (חקת שנה תרנז) וז"ל כשהי' אהרן קיים לא היו צריכין למלחמה כי הוא עמוד השלום. וע"ע (שם תרנז) שמת אהרן ונסתלקו ענני הכבוד וסבר שניתן רשות להלחם בישראל.

והכוונה שדור המדבר הי' פריסת סוכת שלום עלינו ולא הוצרכו למלחמה. וע"ע (שם תרמ"ז)

בפסוק וישמע הכנעני דרשו חז"ל שמע שמת אהרן ונסתלקו ענני הכבוד וניתן רשות להלחם כו'. מה שיחסו מלחמות אלו בכחו של אהרן וכ"ו, "בצל ידי כסיתך" הוא בחי' אהרן הכהן וענני הכבוד והוא ליסוד ארץ היינו לקרב ולחבר בחי' ארץ לשמים, וזה הי' עבודת הכהן

בקרבנות. (עין מבט הפנימי 004 ששורש הקרבנות הוא - שלום.)

יג מדרש אגדה (חקת) וז"ל לא לקחו מהם אלא שפחה אחת, ומשלהם היתה, שככה נאמר שבי מן השבי היתה עכ"ל. וע"ע רמב"ן (שם)

מְלַחְמַת עֲמִילָק

פרשת מטות-מסעי

והיינו שעמלק לא הצליח; לא בכלל ישראל, ולא באלו שהם בבחינת 'זנב'. אלא אך ורק בשפחה שבוייה, והבן מאוד^ט. ועין רע"ב^ט שם שהיא היתה קטנה בת י' שבי ר"ת שפחה בת י'. ועין פרי צדיק (דברים אות ב)^ט

והשורש לכך הוא שפחת אברהם 'הגר', שיצא ממצרים^ט ונכנסה לישראל, אולם אח"כ שבה לגילולי אביה^ט. וי"א שחזרה לאברהם, והיא קטורה^ט. כן עתידה שפחה זו לחזור לישראל. כי השתא מתן תורה לא היה בשלמות כי ע"י עמלק "רפו ידיהם מן התורה", ולכך כאשר עלה משה למרום, ושם נאמר בו (תהלים סח, יט) "שבית שביו"^ט (ע"י שפת אמת חקת תר"ס^ט), לא היה שבייה שלמה וחזר עמלק ולקחו שבייה זו, אולם לעת"ל כשיוכרת עמלק תחזור שפחה זו לקדושה^ט.

ידועין רבי אליהו מזרחי (חקת כא, א) וז"ל הוצרכו רז"ל לפרש כן, משום דקיימא לן: אין ישראל מנוצחים מהאויב, אלא בעת קלקולם לפני המקום וכ"ו, לפיכך פירשו כאן, שלא מצאו בו קלקול, שהשבי ששבו פה אינו אלא השבי ששבו ישראל מהם עכ"ל. וע"ע ברמב"ן (שם).
טו וז"ל (על רש"י חקת כא, א) עוד שמעתי אומרים שרואה דבר זה ממלת שבי שעולה בראשי תיבות שפחה בת י' כלומ' שפחה בת עשר שנים נוטריקון עכ"ל (וע"ע שם בדבריו שהוכיח שרק נשבה שפחה אחת ותו לא).
טז וז"ל וקליפת עמלק בעצם הוא נגד תואר הלך שלא פעל עוד בשום גוון בפועל בהנפש רק התרשלות וקרירות. אמנם אחרי זה כשמת אהרן הכהן שהוא נגד בחינת חכמה שבקדושה אז היה הכח לעמלק להתלבש את עצמו בגוון של סיחון והיינו להכניס הקליפה במוח בחכמות וזים והוא נגד תואר אורח שכבר יש לו איזה שייכות במחשבה שנתפס במוח האדם. ולזה במלחמה הראשונה עמו לא היה לו שום שליטה על נפשות ישראל בפועל. וכאן נאמר וישב ממנו שבי שפחה אחת שיש לה קצת שייכות לקדושת ישראל על ידי חיוב מצוות שלה. וע"ש

יז (בראשית טו, א) "שְׁפַחַת מִצְרַיִת וְשָׁמָּה הָגָר"

יח עין רש"י (בראשית כא, ד) וע"ע (שם) ברבי אליהו מזרחי.

יט פרקי דרבי אליעזר (פרק ל) וז"ל לְאַחַר מִיתַתָּהּ שֶׁל שָׂרָה חָזַר אַבְרָהָם וְלָקַח אֶת גְּרוֹשָׁתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר [בראשית כה, א] וַיִּסַּף אַבְרָהָם וַיִּקַּח אִשָּׁה וְשָׁמָּה קְטוֹרָה. עכ"ל

כ (הה) ועין שמות רבה (יתרו) וז"ל אמר הקדוש ברוך הוא למשה לא נתנה לך תורה אלא בזכות אברהם שנאמר לקחת מתנות באדם, ואין אדם האמור כאן אלא אברהם, עכ"ל. מבואר שעצם ה'שבייה' של משה היה מכוחו של אברהם.

כא וז"ל, וישב ממנו שבי דרשו חז"ל שפחה אחת. דכ' עלית למרום שבית שבי. פי' דבקבלת התורה הוציאו בני"י כל הנ"ק שהיו בתוך האומות וז"ש ה' מסיני בא וזרח משעיר למו כו' אותו החלק והצד אחיזה שיש לע' אומות בתורה. וע"ש

כב ועין בזה"ק (ח"ג דף קצג) וז"ל אוספו וחטו מה כתיב (במדבר כא) וישמע הכנעני מלך ערד, וכתיב וילחם בישראל וישב ממנו שבי (ועכ"ד) וכל זמנא דישראל תבין לאבוהון דבשמיא אינון נבובון (וכלא) יתהדר לגבייהו ואתחפייין ביה ולזמנא דאתי כלא יתהדר דכתיב (דברים ל) ושב ה' אלהיך את שבותך וגו'. עכ"ל

עמוד הענן

פרשת דברים

נאמר בקרא (במדבר פרק כא פסוק א) וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מִלֶּךְ-עַרְדֹּי יֹשֵׁב הַנֶּגֶב כִּי בָא יִשְׂרָאֵל הַדֶּרֶךְ הָאֲתָרִים וַיִּלְחֶם בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁבֹּן מִמֶּנּוּ שְׁבִי: ופירש רש"י על אתר וז"ל

וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי: שמע שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד וכו', כדאיתא בר"ה (דף ג.) * ועמלק מעולם רצועת מרדות לישראל, מזומן בכל עת לפורענות, עכ"ל.

הענן שימש גם למלחמה

וז"ל הירושלמי (יומא פ"א, ה"א) מהו דַּרְךְ הָאֲתָרִים כִּי מַת הַתֵּייר הַגְּדוּל שְׁהִיָּה תַר לְהֵם אַת הַדֶּרֶךְ, עכ"ל.

והיינו שמת אהרן שבזכותו היו העננים, ועתה שמת נסתלקו העננים. והעננים היו 'תייר גדול' - שתר להם הדרך.

וכמו שמפורש בפסוק (שמות יג, כא) "וְהָיָה הַלֶּךְ לְפָנֵיהֶם יוֹמָם בְּעַמּוּד עָנָן לְנַחְתָּם הַדֶּרֶךְ וְלַיְלָה בְּעַמּוּד אֵשׁ לְהָאִיר לָהֶם לְלַכֵּת יוֹמָם וְלַיְלָה".

ויתר על כן מצאנו בקריאת ים סוף, ששימש הענן אף למלחמה, כמ"ש (שם יד, יט - כ) וַיִּסַּע מִלֶּאֱדָם הָאֱלֹהִים הַהַלֶּךְ לְפָנָי מַחְנֶה יִשְׂרָאֵל וַיִּלְךְ מֵאַחֲרֵיהֶם וַיִּסַּע עַמּוּד הָעָנָן מִפְּנֵיהֶם וַיַּעֲמֵד מֵאַחֲרֵיהֶם: וַיָּבֵא בֵּין מַחְנֶה מִצְרַיִם וּבֵין מַחְנֶה יִשְׂרָאֵל וַיְהִי הָעָנָן וְהַחֹשֶׁךְ וַיָּאֵר אֶת-הַלַּיְלָה וְלֹא-קָרַב זֶה אֶל-זֶה כָּל-הַלַּיְלָה:

בפשטות "ולא-קרב זה אל-זה", דהיינו לא קרבו וגם לא נלחמו זה עם זה כל הלילה. אולם מבאר רש"י (שם) וז"ל, "וַיִּלְךְ מֵאַחֲרֵיהֶם": להבדיל בין מחנה מצרים ובין מחנה ישראל, ולקבל חצים ובליסטראות של מצרים, עכ"ל. כלומר ששימש עמוד הענן גם במלחמה. וכן מצינו ברבינו בחיי (שם, שם, כה) וז"ל, וַיִּסַּר אֶת אַפְּנוֹ מִרְכַּבְתָּיו: על דרך הפשט כיון שהשקיף בהם בעמוד אש השורף כל עץ שבכלי מלחמתם ועמוד ענן שהיה מלחלח הקרקע,

וז"ל הגמרא, תנא: הוא סיחון, הוא ערד, הוא כנען, סיחון - שדומה לסייח במדבר, כנען - א על שם מלכותו, ומה שמו - ערד שמו. ועין תוס' (שם) וז"ל במדרש אמרינן דהיינו עמלק ע"ש, אולם עין ברבינו בחיי (חקת כא, א) וז"ל וי"א שהוא סיחון מלך האמורי, ונקרא כנעני כי כל אמורי כנעני, עכ"ל.

ועין בשפתי חכמים (שם, אות ל) שדן בדברי רש"י, האם עמוד הענן או מלאך ה', קיבל את ב החצים ובליסטראות, ע"ש.

ג ועין במאור ושמש (במדבר פ'בהעלותך) וז"ל נמצא שהנו"ן היא סמיכה לכנסת ישראל בסדר הא"ב הרומז על חסד, וגם הנו"ן היא חרב נוקמת נקם ברית כשהוא בהיפוך אתוון בסדר תשר"ק - שהיא גבורה כנ"ל. ועל דרך זה יבואר הכתוב (שמות יד יט) וַיִּסַּע מִלֶּאֱדָם הָאֱלֹהִים וְגו' וַיִּסַּע עַמּוּד הָעָנָן מִפְּנֵיהֶם וַיַּעֲמֵד מֵאַחֲרֵיהֶם, רצה לומר הענן רומז להשתי נונין, דהיינו הנו"ן שהיא סמיכה לכנסת ישראל נוסע מפניהם, ורצה לומר כסדר הא"ב שהוא חסד. והנו"ן השניה שהיא חרב נוקמת הלך לאחוריהם, ורצה לומר בסדר תשר"ק שהוא גבורה לעשות נקמה במצרים, ע"ש.

עמוד העין

היו המרכבות נשמטות וסר כחם לגמרי, עכ"ל.

ולכך כשנסתלק כח הלוחם – העננים, בא הכנעני להלחם. וכמו שמפורש בדברי חז"ל (ילק"ש, במדבר פ"י, רמז תשכ"ח) וז"ל, ר' שמעון בן יוחאי אומר כי בא ישראל דרך האתרים כיון שמת אהרן אמרו מת אהרן הכהן הגדול שבהם והלך התייר הגדול שלהן ועמוד ענן שהיה עושה להן מלחמה הרי שעה שנלך ונלחם בהם, עכ"ל.

הקב"ה נלחם דרך הענן

וכן אמרו על הקב"ה, (ילק"ש שמות, טו, רמז רמז) וז"ל, כשהוא יוצא למלחמה אינו יוצא אלא יחידי שנאמר ה' איש מלחמה [ט"ו, ג] וכן הוא אומר וירד ה' בעמוד ענן ויעמד פתח האהל וכ"ו.

ובעומק זו מלחמה של ה' על ידי הענן, כמ"ש במשכיל לדוד (שמות יג, כא) וז"ל, דע"כ צריכת למימר שהקב"ה בכבודו היה מוליך עמוד הענן, כדכתיב, (שמות יג, כא) "וה' הלך לפניהם יומם בעמוד ענן לנחתם הדרך עכ"ל.

פנימיות המלחמה – שלום

וכידוע, ענן שורשו ביסוד המים, וטבע המים שאינם נלחמים, היפך טבע האש שהוא – מלחמה. ולכך באו עננים ע"י אהרן שמדתו שלום. והיינו שהענן נלחם שיהא 'שלום'. ולא מלחמה כפשוטו.

והבן מאוד מאוד, שזהו פנימיות המלחמה, שלכך במלחמה פותחים תחלה בשלום.

ד ועין זוה"ק (ח"ב דף נא) וז"ל ויסע עמוד הענן מפניהם מאן עמוד הענן דא, רבי יוסי אמר דא הוא עננא דאתחזי תדיר עם שכינתא, עכ"ל. ועין מהר"ל (נצח ישראל פרק ג) וז"ל, וענני כבוד היו על ידי אהרן, כבר אמרנו לך כי על ידי אהרן היה החבור של הקדוש ברוך הוא עם ישראל, כמו שתמצא בכל מקום כאשר היה נגלה השכינה בתחתונים – היה על ידי ענני כבוד, ע"ש.

ועין במנחם ציון (בשלח) וז"ל כי מה שהיה נקרא הולך הוא משום שהשי"ת בכבודו ובעצמו הוליכו לפניהם, ע"ש. וע"ע באריכות ביושר דברי אמת (בשלח, רש"י בד"ה לנחתם הדרך)

ה כגון (עובדיה א' יח) "והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש ודלקו בהם ואכלום ולא יהיה שריד לבית עשו כי ה' דבר". ועוד הרבה בחז"ל.

ו עין בעקידת יצחק (במדבר שער פא), וז"ל ולזה נאמר עליו ויבכו את אהרן שלשים יום כל בית ישראל (במדבר כ) כי הנה העם כלו האנשים והנשים והטף הרגישו כי בחסרונו חסר להם ענין השלום מהיות על זה השיעור מהשמירה ולזה ספרו והלילו עליו כלם, ע"ש.

ז ועין מהר"ל (נצח ישראל פרק ג) וז"ל מפני כי כבר התבאר מענין אהרן שהיה אוהב שלום ורודף שלום ומקרב את הבריות ביחד (אבות פ"א מ"ב), לכך היה אהרן מקשר את ישראל ומאחדם יחד. וכן בעבודה במשכן ובמזבח, שהוא אחד, אל השם יתברך שהוא אחד, ובוה היה עושה שלום וקשור בין ישראל ובין אביהם שבשמים. וזהו תכלית הקשור והאחדות שהיה על ידי אהרן וכ"ו, ע"ש.

ח ועין אוצר עדן הגנוז (ח"ד סימן א)

ט ועין בעקידת יצחק (במדבר שער פא) וז"ל, הנה כבר יודיעו בזה שהמלחמה אינה נרצית להם בעבור הדבר אשר הוא לוחם ולא בעבור דבר העושק ונלוז אשר בה כ"א בעבור בקשת הטוב והמנוחה אשר בסוף, ע"ש באריכות.

עמוד העץ

פרשת דברים

ראשית המלחמה שלום, כדברי הרמב"ם הידועים (מלכים פ"ז ה"א) וז"ל, אין עושין מלחמה עם אדם בעולם עד שקוראין לו שלום אחד מלחמת הרשות ואחד מלחמת מצוה, עכ"ל. וכן אחרית המלחמה – שלום. וזה נגלה בפרט במלחמה האחרונה, שאחריתה משיח – שלום. מלחמה מכח ארון ברית ה'

כתב בפנים יפות (במדבר כא, ב) וז"ל בתחילה הולך אותם הענן דכתיב (שמות יג, כא) 'וה' הלך לפניהם יומם בעמוד ענן לנחתם הדרך', אבל כשנסתלק ענן הכבוד הלכו דרך ארון ברית ה' שהלך לפנייהם דרך שלשת ימים לתור להם מנוחה עכ"ל. ואף בארון ברית ה' יש בו כח מלחמה, כמו שנתבאר לעיל. אור – ו', מלחמה של שער הנו"ן שהיא המלחמה בעמלקי בכל דור ודור. ובפרט בדור האחרון, מלחמה מכח הארון.

י ועין במסכתות קטנות מסכת דרך ארץ (פרק שלום) וז"ל, ר' יוסי הגלילי אומר אף שמו של משיח נקרא שלום, שנאמר (ישעיהו ט, ה) אָבִיעַד שָׁר־ שְׁלֹום, עכ"ל.

ועין בשפתי כהן (במדבר ו, כט) וז"ל שלום בגמטריה זהו משיח עכ"ל.

יא רבי אליהו מזרחי (במדבר כא, א) וז"ל, כששמע הכנעני שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד, ואינו נוסע ישראל עכשו אלא אחרי הארון בלבד, שלא נשאר להם מכל אותם שהיו נוסעים עמהם אלא הארון, בא להלחם עמהם, עכ"ל.

יב כמפורש בפסוק (במדבר י, לה) 'וַיְהִי בְּנִסְעֵ הָאָרֶץ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קִוְּמָהּ ה' וַיַּפְצֹל אֶיִבֵיךָ וַיִּנְסֹו מִשְׁנֵאֵיךָ מִפְּנֵיךָ'. וניתן לשמוע את השיעור – 'חנוכה 080 שער הנו"ן תשפ"ב' שמוסבר בארוכה עומק שער הנון שמאיר מכח הארון. (מספר השיעור בקול הלשון #32438857)

יג המבט הפנימי 004 – ספר מלחמות השם.

יד ניתן לשמוע את השיעור – 'פורים 032 בירור ארבע מצוות פורים תשע"ג' שמוסבר מלחמה בהמן (עמלק) מגילוי שער הנו"ן. (מספר השיעור בקול הלשון #1132544)

הַצְצָרוֹת

פרשת ואתחנן

נאמר בפסוק (במדבר י, ט)

וְכִי־תָבֹאוּ מִלְחָמָה בְּאֶרְצְכֶם עַל־הַצַּר הַצָּר אֶתְכֶם וְהִרְעַתְם בַּחֲצֹצְרוֹת וְנִזְפַרְתֶּם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם וְנוֹשַׁעְתֶּם מֵאִיְבֵיכֶם:

וכן כותב במלחמת מדין (שם, לא, ו)

וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה אֶלֶף לַמִּטָּה לְצַבָּא אֲתָם וְאֶת־פִּינְחָס בֶּן־אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן לְצַבָּא וְכָל־יְהוָה הַקֹּדֶשׁ וְחֲצֹצְרוֹת הַתְרוּעָה בֵּידוֹ:

וְהִרְעַתְם בַּחֲצֹצְרוֹת: על כל דבר שמיצר, כדי להתעורר ולעורר רחמים

מובא ברמב"ם (הלכות תעניות פ"א ה"א) וז"ל, מצות עשה מן התורה לזעוק ולהריע בחצוצרות על כל צרה שתבא על הצבור, שנאמר (במדבר י, ט) עַל־הַצַּר הַצָּר אֶתְכֶם וְהִרְעַתְם בַּחֲצֹצְרוֹת, כלומר כל דבר שייצר לכם כגון בצורת ודבר וארבה וכיוצא בהן זעקו עליהן והריעו, עכ"ל.

ועוד כתב קרוב לכך בספר המצות (מצוה נט) וז"ל, וכן אנחנו מצווים לתקוע בחצוצרות בעתות הצורך והצרות כשנצעק לפני השם יתעלה והוא אמרו (שם) וְכִי־תָבֹאוּ מִלְחָמָה בְּאֶרְצְכֶם עַל־הַצַּר הַצָּר אֶתְכֶם וְגו', עכ"ל.

וכתב המגיד משנה (שם) שמקור הרמב"ם הוא מדברי הספרי (במדבר פיסקא עו) –

וז"ל, ר' עקיבא אומר אין לי אלא מלחמה, שדפון וירקון ואשה מקשה לילד וספינה המטרפת בים מנין ת"ל עַל־הַצַּר הַצָּר אֶתְכֶם על כל צרה וצרה שלא תבוא על הצבור, עכ"ל.

והיינו בכל עת הצורך יחד עם מצות צעקה, יש מצות הרעה בחצוצרות. וזאת על מנת להתעורר ולעורר רחמים² לפני השם יתעלה.

א עין תפארת יונתן (במדבר לא, ו)

ב עין ברש"ר הירש (שם) ולמען מתק לשונו נצטט את כל דבריו וז"ל, לא נאמר כאן בפשטות: "וְהִרְעַתְם וְגו' וְנוֹשַׁעְתֶּם" וְגו'; אלא נאמר: "וְנִזְפַרְתֶּם וְגו' וְנוֹשַׁעְתֶּם" וְגו'. מוכח מלשון "וְנִזְפַרְתֶּם" שעד כה לא היתה זכירה. ה' עזב אותם, הניח אותם לנסיבות הטבעיות, וחולשתם הטבעית כלפי האויב החזק מהם הביאה אליהם את הצרה. ולפיכך המחשבה הראשונה של הקריאה הבוקעת אל ה' היא: שוב ופנה אלינו, שים עיניך עלינו, עמוד לימיננו! והתשועה המיוחלת תהיה אחר כך רק תוצאה ישירה של תשובת ה' לעמו. והואיל וההלכה מורה שתקיעה קודמת לכל תרועה, הרי גם תרועה זו של קריאה לעזרה פותחת בתקיעה. והנה כבר ראינו שהתקיעה הפותחת את תרועת מסע המחנות קוראת לאומה לפנות למנהיגה ולתת דעתה למצוותו; וכן גם תקיעה זו איננה אלא קריאה לה' שישוב וישא פניו אלינו; כל עצמה איננה אלא תפילת תחנונים: וזכרנו! והתקיעה המסיימת את

הַצְצוֹת

פרשת ואתחנן

הַצֵּר הַצֵּר אֶתְכֶם: הוּא הֵצֵה"ר, הוּא מֵלֶאךְ הַמוֹת

ובשורש, זו מלחמה רוחנית כמ"ש (זוה"ק ח"ג, קצח ע"ב) לסטרא אחרא מה אצטריך – תרועה, דכתיב (במדבר י) וְכִי־תִבְאוּ מִלְחָמָה בְּאַרְצְכֶם וְהִרְעַתְּם וְגו' לתברא חיליה ותוקפיה. וזה בכל מלחמה ובכל צרה.

ובשורש זהו מלחמה כנגד מלאך המוות, כדברי הזוה"ק (ח"ב דף קצו ע"ב) וְכִי־תִבְאוּ מִלְחָמָה בְּאַרְצְכֶם עַל־הַצֵּר הַצֵּר אֶתְכֶם וְגו' ודייקנא על הצר דא מלאך המות עכ"ל.

ואמר ר"ל (ב"ב טז.) הוא שטן הוא יצר הרע הוא מלאך המות.

עַל־הַצֵּר הַצֵּר: מִלְחַמַת גּוֹג וּמִגּוֹג

אולם בספרי אמרו (שם פ"ק ע"ו) "עַל־הַצֵּר הַצֵּר", במלחמת גוג ומגוג הכתוב מדבר. אתה אומר במלחמת גוג ומגוג הכתוב מדבר, או אינו מדבר אלא בכל המלחמות שבתורה, ת"ל וְנוֹשַׁעְתֶּם מֵאִיְבֵיכֶם אמרת צא וראה איזו היא מלחמה שישראל נושעים ממנה ואין אחריה שעבוד אין אתה מוצא אלא מלחמת גוג ומגוג, וכן הוא אומר (זכריה יד, ג) וַיֵּצֵא ה' וְנִלְחַם בְּגוֹיִם הַהֵם מֵהוּ אֹמֵר וְהָיָה ה' לְמִלְחָה עַל־כָּל־הָאָרֶץ וְגו'.

וכן כתב בעל הטורים (במדבר י, ח) וז"ל "תִּבְאוּ מִלְחָמָה" בגימטריא מלחמות גוג.

התרועה מבטאת את הבקשה: היה עמנו גם אחרי שהושעתנו, אל תשוב ותעזבנו, התהלך עמנו עכ"ל.

ג וכן כתב הצורר המור (פרשת אמור) וז"ל, דייקא שהוא מלאך המות הוא יצר הרע הצורר תמיד לאדם ואינו נשבר אלא בקול שופר. וזהו והרעותם בחוצרות וזכרתם, עכ"ל.

וע"ע באלשיך (במדבר י, ט) שדייק כן בלשון הפסוק וז"ל, הנה רבותינו ז"ל (ספרי בהעלותך לט) פירשו, הצר הצורר אתכם על כל מיני צרות, כמפורש גם בהרמב"ם ז"ל הלכות תעניות (פ"א ה"א). וראוי לדעת למה ייחס הדבר אל הצר ולא אל הצרה, ויוכללו כל מיני צרות וכו', וזה יאמר פה הצר, הוא המשחית הצורר אתכם, כד"א ותמוגנו ביד עונינו (ישעיה סדו). כי תחלה תלחם עמו ותכניעהו. וע"ש.

וע"ע בפנים יפות (במדבר י, ט) שפירש וז"ל, והיינו דאמר הכא וְכִי־תִבְאוּ מִלְחָמָה בְּאַרְצְכֶם פירוש שהמלחמה הוא עם כחות הקדושה שביד הצורר כדי שיצאו מן האויב ויחזרו למקומם, והיינו דקאמר וְנוֹשַׁעְתֶּם מֵאִיְבֵיכֶם ולא אמר וְנוֹשַׁעְתֶּם סתם, אלא שהתשועה היא לישראל שכחות הקדושה שהיו ביד האויב הם נושעים וחוזרים למקום הקדושה, עכ"ל.

ד ועין במשך חכמה במדבר (במדבר י, ט) שמביא את לשון הספרי ומבאר אותו, וז"ל נראה דדריש מדכתיב "בחוצרות" בפתח, הוי כאילו בהחוצרות הידועים [רש"י סוף פרק קמא דחגיגה]. ומכאן על החוצרות שעשה משה, והם נגנזו במותו, כמו שהובא ברש"י (פרשת וילך ל, כח). וכן במלחמת גוג אז יתגלו ויתקעו בהן ישראל, ופשוט.

חֲצֻצוֹת

פרשת ואתחנן

חֲצֻצוֹת: כלי מלחמה וכלי שמחה

והנה חֲצֻצוֹת, מחד הם כלי מלחמה כמו שמצאנו במלחמת מדין, אולם מאידך הם כלי שירה, כמפורש בפסוק (דברי הימים א, יג, ח) וְדוּד וְכַל־יִשְׂרָאֵל מְשַׁחֲקִים לְפָנַי הָאֱלֹהִים בְּכֹל־עֹז וּבְשִׁירִים וּבְכַנְרֹת וּבְנִבְלִים וּבַתְּפִים וּבַמְצִלְתִּים וּבַחֲצֻצוֹת.¹

וכן במקדש היו מריעין בחצוצרות על הנסכים כשהלויים אומרים בשירה, ומקרא מלא דבר הכתוב (במדבר י, י) וּבַיּוֹם שִׁמְחַתְּכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרָאֵי חַדְשֵׁיכֶם וְתִקְעֶתֶם בַּחֲצֻצוֹת עַל עֲלֹתֵיכֶם וְעַל זְבָחֵי שְׁלָמֵיכֶם וּגְו.²

ועוד החצוצרות משמשים ככלי להקהל את העם, כמ"ש (במדבר י, י) וּבַחֲקֵהִל אֶת־הַקְּהָל תִּתְקַעוּ.³

כח האיסוף שבחצוצרת מעלה את אש המלחמה לאש של שמחה

וביאר הריקאנטי (פרשת פקודי) וז"ל, והמסעות בחצוצרות, כי זה מעורר דין עליון וזה מעורר דין השפל הוא הקשה לרוב עד מאוד שמעורר בקנאה, ולזה תוקעין בחצוצרות כי מדת הדין צריכה שמחה כדי להשקיט האש הגדולה עכ"ל.

והיינו חצוצרות מלשון חצי צורה⁴. בקלקול זהו 'צרות' הם זו לזו, מלחמה של חצי צורה בחצי ההפכי, צר – צר. ובתיקון נעשה אחדות לצורה אחת שלמה. וכאן גנוז השמחה שבחצוצרות⁵.

ה ובלשון רש"י (נחמיה יב, מא) וז"ל, בַּחֲצֻצוֹת – היו תוקעין מתוך שמחתן עכ"ל ו ועין וזה"ק (ח"ג קנה ע"א) וציוני בהעלותך ד'ה עשה לך.

ז ובאמת בכל הקהל יש בו שמחה.

ח ע"ש המשך דבריו וז"ל, ועל פי התקיעות לנצח, ועל זה הסוד גנום משה, כי הם ממדתו, ואם נשארים היו מחריבים את העולם, ואדם מושל ברוחו אשרהו, עכ"ל.

ט כתב העבודת ישראל (פרשת בהעלותך) וז"ל הנה קבלנו מאדמו"ר הגאון מוהד"ב זלה"ה צירוף חצוצרות חצי צורות (עין במגיד דבריו ליעקב (אות כד)), דהיינו שהיו מרמזים על כנסת ישראל עם דודה שהם כחצי צורה כל אחד לבדו כביכול כבודו לפי רצונו הנורא יתברך כל אהבתו והתדבקותו בתאומתו כנסת ישראל, והיא גם כן משתוקקת ומתדבקת בנפש רוח ונשמה לבוראה יתברך עד שהכל נכלל באחדות, עכ"ל.

ועין באוהב ישראל (פרשת בהעלותך) שהסביר דברי המגיד שקאי על משה רבינו, ע"ש.

וע"ע בחיים וחסד (בהעלותך אות קיז)

י לפ"ז מתישבת קושית המגיד משנה (הלכות תעניות פרק א הלכה א) על הרמב"ם וז"ל

הַצְצוֹת

וזהו כח החצוצרות במלחמה, שיש בהם כח לאסף ולאחד את העם²¹. וכח זה מבטל את אש המחלוקת ומעלה אותו לאש של שמחה. כדברי הירושלמי (פאה פ"א ה"א) הידועים וז"ל, אמר רבי אבא בר כהנא וכו' דורו של אחאב עובדי ע"ז היו וע"י שלא היה להן דילטורין היו יורדים למלחמה ונוצחין.

וכפי שהובא לעיל כח האחדות שגנוז בחצוצרות בעיקר נגלה במלחמת גוג ומגוג²².

שאחריתה – כלשון הנביא (זכריה יד, ט) –

"וְהָיָה ה' לְמִלְחָה עַל-פְּלִי-הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יְהִיָּה ה' אֶחָד וְשֵׁמוֹ אֶחָד", אחרית ותכלית המלחמה – גילוי אחדותו יתברך, והיא היא כח הנצחון.

וראיתי לרבינו בספר המצות שלו שמנה תרועה זו ותקיעה שבשעת הקרבנות במצוה אחת ותמה אני למה שהרי שני פסוקים הם בכתוב. ונראה שדעתו ז"ל שהמצוה היא אחת כללית לתקוע בחצוצרות במקדש בעת הקרבנות ובעת הצרות בין במקדש בין בגבולין ואין ראוי למנותן בשתי מצות ועוד צ"ע. ולפי הנ"ל מבואר שהם דבר והיפוכו, וכל הפכים שורשם אחד, כנודע.

יא וככה ניתן לבאר את התרגום יונתן על הפסוק (במדבר לא, ו) וז"ל וישדר יתהון משה אלפא לשבטא לחילא יתהון וית פנתס בר אלעזר פהנא לחילא ואוריא ותמיא דקודשיא למשיילא בהון וחצוצרות יפבא בידיה למכנש ולמשרי ולמיטל משריתא דישראל, עכ"ל. שלכאורה יש לשאול מה עניין 'לאסוף ולחנות ולהסיע מחנה של ישראל' למלחמת מדין. אלא לפי מה שנבאר אתי שפיר, שדייקא מכח ה'אסוף' הגנוז בחצוצרות מנצחים במלחמה.

יב עין ר' צדוק הכהן מלובלין (פרי צדיק פרשת מטות) וז"ל, ענין עסק החצוצרות שהוא לכנופיא ולאסוף וכו' וכן במלחמה העיקר שיהיו ישראל כאיש אחד בלב אחד ושיתוקנו גם הפושעי ישראל כשיהיו באגודה אחת כמו החלבנה שנותן ריח טוב כשהוא יחד עם עשרה סממני הקטורת ואז על ידי זה מתגברים על האומות העולם. וע"ש באריכות דבריו.

יג וכן דייק המלבי"ם מלשון הפסוק (במדבר י, ט) "וְנוֹשְׁעֵתֶם מֵאֲיָבִיכֶם" וז"ל שלשון תשועה במובנה המדויק הוא התשועה הגמורה שזה ההבדל בין תשועה והצלה, וכמ"ש התיצבו וראו את ישועת ה' וכו' כי אשר ראיתם את מצרים וכו', וזה יהיה במלחמת גוג ומגוג שאין שעבוד אחריה, ור"ל שגם במלחמה זו תריעו בחצוצרות ונושעתם, עכ"ל. וע"ע במשך חכמה (הובא לעיל).

עוג – גוג

פרשת ראה

כתיב בספר במדבר (כא, לג)

וַיִּפְּנוּ וַיַּעֲלוּ דֶרֶךְ הַבְּשָׁן וַיֵּצֵא עֹג מֶלֶךְ־הַבְּשָׁן לִקְרֹאתֶם הוּא וְכָל־עַמּוֹ לְמַלְחָמָה אֲדָרְעִי:

וכן בספר דברים (ג, א - ב)

וַנִּפְּן וַנַּעַל דֶּרֶךְ הַבְּשָׁן וַיֵּצֵא עֹג מֶלֶךְ־הַבְּשָׁן לִקְרֹאתֵנוּ הוּא וְכָל־עַמּוֹ לְמַלְחָמָה אֲדָרְעִי:

וַיֵּאמְרָה אֱלִיאֵל־תִּירָא אֲתוֹ כִּי בִידְךָ נִתְּתִי אֶתְּוֹאת־כָּל־עַמּוֹת־אֲרָצוֹ וְעַשִׂיתָ לּוֹ כַּאֲשֶׁר עַשִׂיתָ לְסִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֻשְׁבוֹן:

אֶל־תִּירָא אֲתוֹ: כמה טעמים ממה משה רבינו נתיירא

מצאנו כמה טעמים בדברי רבותינו ממה נתיירא משה רבינו;

רש"י פירש (במדבר כא, לד) ע"פ דברי הגמרא (נדה סא.) וז"ל אֶל־תִּירָא אֲתוֹ – שהיה משה ירא להלחם, שמא תעמוד לו זכותו של אברהם, שנאמר (בראשית יד, יג) וַיָּבֵא הַפְּלִיט, הוא עוג, שפלט מן הרפאים שהכו כדלעומר וחבריו בעשתרות קרנים, שנאמר (דברים ג, יא) פִּי רֶקַע עֹג מֶלֶךְ הַבְּשָׁן נִשְׂאֹר מִיַּתֵּר הָרְפָאִים, עכ"ל.^א

ובמדרש (במדב"ר יט לב) מצאנו טעם אחר, וז"ל ולמה נתיירא אמר שמא מעלו ישראל במלחמת סיחון או נתלכלכו בעבירה אמר לו הקדוש ברוך הוא אל תירא כולן השלימו בצדק, עכ"ל.

ועוד יש לפרש כפשוטו, שנתיירא משה רבינו מחמת רוב גבורתו של עוג.^ב וכן

א עין בגמרא (נדה סא.) וז"ל ויאמר ה' אל משה אל תירא. מכדי, סיחון ועוג אחי הוו, דאמר מר: סיחון ועוג בני אחיה בר שמחזאי הוו. מאי שנא מעוג – דקמסתפי, ומאי שנא מסיחון דלא קמסתפי? א"ר יוחנן אר"ש בן יוחי: מתשובתו של אותו צדיק אתה יודע מה היה בלבו, אמר: שמא תעמוד לו זכות של אברהם אבינו, שנאמר ויבא הפליט ויגד לאברהם העברי, ואמר רבי יוחנן: זה עוג 'שפלט' מדור המבול. אומנם עין במדרש רבה (במדב"ר יט, לב) וז"ל כי רק עוג מלך הבשן 'נשאר' מיתר הרפאים והוא נשאר מן הגבורים שהרגו אמרפל וחבריו, עכ"ל. (ורש"י אויל כפשטיה דקרא (דברים ג, יא) פִּי רֶקַע עֹג מֶלֶךְ הַבְּשָׁן נִשְׂאֹר מִיַּתֵּר הָרְפָאִים. וצ"ל שס"ל לרש"י שלשון 'נשאר' ו'פלט' זה היינו (ה).

ובמדרש תהלים (מזמור קלו) מבואר שכך היה שמו וז"ל אמר ר' שמעון בן לקיש משום בר קפרא פליט היה שמו, שנאמר ויבא הפליט (בראשית יד, יג), עכ"ל.

ב כתב הרמב"ן (שם) וז"ל, לשון רש"י מדברי רבותינו (במדב"ר יט לב). נתעוררו גם בזה, מדעתם שלא יירא משה רבינו מזורע בשר, כי עמו ה' אלהינו וכל הגוים כאין נגדו מאפס ותוהו נחשבו לו, והוא המזהיר את ישראל אל תיראו ואל תערצו מפניהם (דברים לא, י), והוא המאשים אותם ביראתם כענין שנאמר במרגלים (שם א כט ט) ואומר אליכם לא תערצון ולא תיראון מהם ה' אלהיכם הוא ילחם לכם, אבל נתיירא משה מפני הזכות שידע לו, עכ"ל. וכן דייק המרומי שדה (נדה סא.) מלשון

עוג – גוג¹

פרשת ראה

משתמע מדברי הילקוט שמעוני (תהלים רמזותתפג) וז"ל, אמר רבי יוחנן אורך רגליו היו שמונה עשרה אמה, עוג היה תולש הר וזורקו על ישראל, א"ל אל תירא משה, עכ"ל. וכן בהמשך דברי המדרש רבה (שהובא לעיל) וז"ל אל תירא אותו שלא עמד גבור בעולם קשה הימנו, עכ"ל.¹

זכותו של אברהם – שנישר שנשבה לוט

והנה 'זכותו של אברהם' מבואר בגמרא (נדה סא), היה שבא לומר לאברהם שנשבה לוט בן אחיו, ועי"ו ניצול לוט לבסוף ע"י אברהם. אומנם כוונת עוג הייתה לרעה, שבדעתו היה שיצא אברהם להילחם וייהרג.

וכן מובא להדיה בדברי המדרש (אגדה) וז"ל ולמה נקרא שמו עוג על שם עוגות מצות, שאותו עת שנשבה לוט, פסח היה, ובא עוג והגיד לאברהם, שנאמר (בראשית יד, ג) ויבא הפליט לאברהם העברי, והוא לא עשה אלא לרעה, כך אמר בלבו, אברהם עשה עם לוט אחיות והוא אהבו, וכשישמע שנשבה לוט מיד יצא להלחם עמהם וייהרג ואני אקח את שרה אשתו, עכ"ל. והרי אע"פ שכוונתו הייתה לרעה עדיין

הפסוק, וז"ל; ממה שאמר הקדוש ברוך הוא אל תירא אותו, והכי מיבעי לומר אל תירא ממנו, אלא ודאי לא ירא משה מעוג וגבורתו, אלא שהיה ירא מזכותו של איזה צדיק שהיה אתו והיינו אברהם אבינו, עכ"ל. (וע"ע ברבינו בחיי (במדבר כא, לד) ובסיום דבריו כתב וז"ל נמצאת למד שלא היתה יראתו של משה רבינו ע"ה על כחו וגבורתו ועל גובה קומתו רק מזכותו, שהרי רצונו של הקדוש ברוך הוא אינו דבק באדם לפי הגבורה והכח כי אם לפי הזכות, שכן אמר הכתוב: (תהלים קמו, י-יא) "לא בגבורת הסוס יחפץ לא בשוקי האיש ירצה, רוצה ה' את יראיו את המיחלים לחסדו", עכ"ל. ודברי פי חכם חן)

ג ומצאנו עוד טעמים בחז"ל, כגון באלשיך (שם) שכתב וז"ל, אמרו רבותינו ז"ל (זהר ח"ג דף קפד) כי עוג שימש את אברהם, ונימול על ידו. ועל כן היה ירא משה, פן יעמוד לו זכות אות ברית. על כן אמר לו הוא יתברך אל תירא אותו. והוא, כי המה ראו אומרו אתו, זה פעמים. על כן דרשו על אות ברית, שאותיות אתו, כאותיות אות. והוא אות של ברית קדש, עכ"ל. (ועין בפרקי דרבי אליעזר (פרק טז) וז"ל זקן ביתו של אברהם היה עבדו אליעזר וכו' והוא עוג מלך הַבְּשָׁן, עכ"ל. ואכמ"ל.)

וברמב"ן (במדבר כא, לד) וז"ל עוג אסף כל חילו אדרעי, והיא עיר בקצה גבולו והיו ישראל יכולים לנטות מעליו כאשר נטו מעל עשו, והשם אמר לו אל תירא אותו ולך אצלו והתגר בו מלחמה כי בידך נתתי אותו, עכ"ל. וקצת משמע מפירושו, שתכלית מלחמה זו 'אל תירא אותו', באה לקניין היראה הטובה, וביטול היראה הנפולה.

והמלבי"ם (דברים ג, ב) פירש וז"ל בעוג לא בא תחלה שום דבור שילחמו אתו והוא בא לקראתם למלחמה פתאום, לכן א"ל ה' אל תירא אותו, עכ"ל.

ד ועוד עתיד משיח לצאת ממנו. (כמ"ש לעיל המבט הפנימי 001)

עוג – גוג

פרשת ראה

חשש משה לזכותו¹. וכן האריך ימים מחמת זכות זו, כמ"ש במדרש רבה (שם) וז"ל כשבא משה לעשות מלחמה נתיירא הימנו אמר אני בן ק"ך שנה וזה יותר מחמש מאות אלולי שהיה לו זכות לא חיה כל השנים האלו, עכ"ל².

זכותו של אברהם – דבק בו הארת המצות (עוגות)

ובעומק יותר, כח זכותו הוא, שבא לאברהם אבינו בפסח דייקא. ומשום כן נקרא שמו עוג – לשון עוגות מצות! כלומר שדבק בו הארת עוגות מצות, וזהו שורש

ה עין בשפתי חכמים (במדבר כא, לד אות ט) וז"ל ויש לומר מכל מקום כיון שזכות הצלה באה על ידו שניצל לוט היה משה ירא שמא תעמוד לו אותו זכות, אף על פי שנתכוין לרעה. כדאמרינן בזכות הקרבנות שהקריב בלק, זכה ויצאה ממנו רות, אף על פי שנתכוין לרעה, הואיל והקריבם לכבוד הקדוש ברוך הוא, עכ"ל.

אולם עין בצל"ח (נדה סא) וז"ל דמשה היה מתירא אמר שמא תעמוד לו זכות אברהם, דהוא סבר דעוג עשה זה לשם שמים ומתירא ממנו, והשיב לו הקדוש ברוך הוא אל תירא דהא בידך וכו', כלומר אתה סבור שעוג עשה זה לשם שמים, זה אינו, אלא כך אמר בלבו שאברהם יהרג במלחמה וישא הוא שרה, ולכך אני נותן אותו בידך מדה כנגד מדה, דהוא רצה להרוג את אברהם ויהרגנו בנו של אברהם. ממילא מתשובתו שהשיב לו הקדוש ברוך הוא לצדיק אתה יודע שעוד לרעה נתכוין, עכ"ל.

ו וברבינו בחיי (במדבר כא, לד) הובא דעה שהיו שני 'עוג', וז"ל ויש שפירש שעוג זה אינו אותו של אברהם עצמו אבל היה ממשפחתו ומזרעו, ומשה נתיירא ממנו שלא תעמוד לו זכות אבי אביו שהיה בזמן אברהם וכו' אבל אנו אין לנו אלא מה שקבלו חז"ל בעוג זה שהוא ממש אותו עוג של אברהם, עכ"ל.

ועין בתרגום יונתן (במדבר כא, לד) שאריכות הימים של עוג לא הייתה בגלל 'זכותו' אלא בגלל שהיה מחרף ומגדף את אברהם ושרה שאין להם ילדים, ולכן השאיר אותו הקדוש ברוך הוא הרבה דורות בעולם, כדי שיצטער כשיראה את זרעו של אברהם ושרה ע"ה. וז"ל התרגום, וְהָיָה פִּינּוֹן דְחָמָא מִשָּׁה יֵת עוּג זַע וְאַרְתִּית מִן קְדָמוּי עֲנִי וְאָמַר דִּין הוּא עוּג רְשִׁיעָא דְהָיָה מְחָסִיד יֵת אַבְרָהָם וְשָׂרָה אֲבָהֶתָן לְמִימַר אֲתָנּוּן מְדַמֵּין לְאַלְגִּין שְׁתוּלִין עַל פְּרָקְטוּנִין דְמִינִין בְּרַם פִּירִין לֵית הִינּוּן עֲבָדִין בְּגִין בְּן אֲמַתִּין לֵיה קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא לְמַחְוִיא לְדִרְיָא וְיַחְמִי מִן בְּנֵיהוֹן אוּכְלוּסִין סְגִיאִין לְאַתְמַסְרָא בִּידֵיהוֹן, עכ"ל.

ז כדברי התוספות בנדה (סא) וז"ל, שעוג מצאו לאברהם אבינו שהיה עומד בגרנות לתקן עוגות לפסח ועל שם זה נקרא עוג, עכ"ל. והערוך לנר (שם) כתב להסביר טעם הדבר, וז"ל צריך טעם למה ע"פ מקרה בעלמא זו נקרא שמו, ולענ"ד י"ל שעיי"ז נתפרסם רשעתו, דהכי איתא (במדרש רבה פ' דברים) ויבא הפליט אר"ל משום בר קפרא פליט הי' שמו ולמה נקרא שמו עוג שבא ומצא את אברהם עוסק במצות בעגות הפסח ולא בא לשם שמים אלא לשם נוי' של שרה, אמר בלבו הרני מבשר אותו והגדוד הורגו ונוטל אני את שרה אשתו עכ"ל. הרי שהמדרש הוצרך להשמיענו שלא בא לשם שמים לזכות את אברהם במצות פדיון שבויים, וידענו זה ע"י שמצא אברהם עוסק במצוה לעשות עוגות לפסח והרי זה נקרא עוסק במצוה דושמרתם את המצות ואפילו מאן דדרי

עוג – גוג

פרשת ראה

כח זכותו.

ובדקות יותר, כתיב (בראשית יד, ג) "ויבא הפליט". ואמרו (מדרש רבה שם) נתן הקב"ה שכר "רגליו" וחיה כל אותן שנים, והינו שכר "רגליו", תרתי משמע, חד, שהלך ברגל לאברהם – ברגליו של גופו, ועוד ניתן לפרש 'רגליו' – בזמן הרגל, פסח. ומכח כך זכותו.

וזהו עומק מ"ש במדרש תנחומא (פרשת חקת) וז"ל, ויפנו ויעל (במדבר כא, לג), יש אומרים מלחמת סיחון באלול, ועשו את הרגל בתשרי, ואחר הרגל מלחמת עוג, [כמד"א] ופנית בבקר (דברים טז, ז), וכתיב ויפנו ויעלו, גזירה שוה, מה להלן אחר הרגל, אף כאן ויפנו ויעלו אחר הרגל, עכ"ל. והיינו שעוג בא ברגל; לאברהם, וסמוך לו להילחם עם ישראל, ומשם כח חיותו.

הגיבור בתולדות ימות עלום – גוג ומגוג

ובמלחמות ימות עלום, הגיבור ביותר הוא עוג. אולם באחרית הימים ימצא גיבור רב ממנו, והוא מלחמת גוג ומגוג¹. (והבן שגוג - עוג קרובים זה לזה)

וכתב המלבי"ם (יחזקאל מה, יח) וז"ל, בחג המצות תהיה התחלת הגאולה ובסוכות יהיה הסוף, כי אז תהיה מלחמת גוג ומגוג עכ"ל². (שנה זו - תשפ"ד)

וכן מובא בטור (או"ח הלכות פסח סימן תצ) וז"ל אמר רב האי שמעתי מפי חכמיים כי תחיית המתים עתידה להיות בניסן ונצחת גוג ומגוג בתשרי ומש"ה בניסן מפטירין העצמות היבשות ובתשרי ביום בא גוג, עכ"ל.

והבן שהשורש לכך הוא בעוג (שהרי עוג - גוג, שורשים קרובים) שבא בהתחלה לאברהם בפסח, ואח"כ להילחם עם ישראל בא בתשרי.

חיטי לפסחא אמרינן בחולין (ו) דנקרא עוסק במצוה א"כ אם כוונתו לש"ש לא הי' צריך להגיד לאברהם עד אחר כלות מצותו דעוסק במצוה פטור מן המצוה, אבל בלבו הי' טמון נכלתו שיהרג אברהם, ונתירא אם ישהה לא ישיג עוד הגדוד ולא יהרג. ולכן בשם עוג גלה הקדוש ברוך הוא רשעתו אשר הי' טמון בלבו ואשר לא נודע רק לידוע מחשבות, עכ"ל.

ח ועין בתרגום המיוחס ליונתן, על הפסוק (בראשית יד, ג) וַיְבֹאֵהְיָ הַפְּלִיט וַיֵּגֵד לְאַבְרָם הָעֶבְרִי וְגו' וז"ל

וְאַתָּה עוֹג דְּאִישׁתּוֹיב מִן גּוֹבְרִיא דְּמִיתוּ בְּטוֹבְעֵנָא וְרַכְבּ עִילוּי תִּיבּוּתָא וְהוּהוּ גְּנָא עַל רִישֵׁיהּ וכו'. שמשמע מדבריו שגם כוחו של עוג נעוץ בגוג (לשון גג) ולכן דייקא ככה נפלט וניצל מי מי המבול.

ט וכתב עוד המלבי"ם (יחזקאל לח, ב) וז"ל והם (גג) יתעוררו באחרית הימים אחר שיתיישבו ישראל בארץ ישראל וישבו בשלוה, לבא עליהם, וזה יהי ע"י התעוררות מעם ה', עכ"ל.

בלעם – מלחמה בפה

פרשת שופטים

בלעם – מלחמה בפה

כתיב בפרשת בלק (במדבר כד, יא)

(יא) הִנֵּה הָעַם הַיֵּצֵא מִמִּצְרַיִם וַיִּכַּסּוּ אֶת־עֵינֵי הָאָרֶץ עֲתָה לָכֶּה קִבְּה־לִּי אֹתוֹ אֹלֵי אוֹכְלֵי הַלֶּחֶם בּוֹ וַגִּרְשֵׁתָיו:

וביארנו חכמינו במדרש (במדבר רבה פ' בלק) את עומק כוונתו של בלעם, וז"ל "הִנֵּה הָעַם הַיֵּצֵא מִמִּצְרַיִם וַיִּכַּסּוּ אֶת־עֵינֵי הָאָרֶץ. עֲתָה לָכֶּה קִבְּה־לִּי אֹתוֹ", להודיע ששונא יותר מבלק, שבלק לא אמר קבה אלא ארה וזה קבה בפירוש, הוא אמר ואגרשנו מן הארץ, והוא (בלעם) אומר וַגִּרְשֵׁתָיו – מן העוה"ז ומן העוה"ב, עכ"ל.

מלחמה רוחנית – כח הפה

ונתבונן להבין מה הוא שורש המלחמה בין בלעם וישראל.

הובא ברש"י (במדבר כד, ד) ומקורו מן המדרש^א, וז"ל ומה ראה מואב ליטול עצה ממדין, כיון שראו את ישראל נוצחים שלא כמנהג העולם, אמרו מנהיגם של אלו במדין נתגדל, נשאל מהם מה מדתו. אמרו להם אין כחו אלא בפיו. אמרו אף אנו נבא עליהם באדם שכחו בפיו, עכ"ל.

והרי מבואר להדיה בחז"ל שכוח בלעם – בפיו, ומשום כך שכרו בלק להילחם עם ישראל שבראשם עומד משה. שכוח משה בפיו – 'דבר לדור'.

נמצאנו למדים, שמלחמה זו, אינה מלחמה כדין כל המלחמות, אלא בכח הפה – בשורש הרוחני.

פרשת בלק, (כב, ו) וְעַתָּה לָכֶּה־נָא אֶרְה־לִּי אֶת־הָעַם הַזֶּה כִּי עָצוּם הוּא מִמֶּנִּי אֹלֵי אוֹכְלֵי נֶפֶשׁ־בּוֹ^א וַאֲגַרְשֶׁנּוּ מִן־הָאָרֶץ כִּי יִדְעֵתִי אֶת־אֲשֶׁר־תִּבְרָךְ מִבְּרַךְ וְאֲשֶׁר תֵּאָדָר יוֹאֵר

במדבר רבה (פרשת בלק). והמשך דברי המדרש, עתה ילחכו הקהל את כל סביבותינו כלחוך השור, ^א מה שור כחו בפיו אף אלו כחן בפיהן מה שור כל מה שמלחך אין בו סימן ברכה אף אלו כל אומה שנוגעים אין בהם סימן ברכה מה שור מנגח בקרניו אף אלו מנגחין בתפלתן, עיי"ש.

ועין בגור אריה (פרשת חקת), וז"ל במדרש (תנחומא בשלח, ט), למה נמשלו ישראל לתולעת, מה תולעת ^א

בלעם – מלחמה בפה

פרשת שופטים

שני חלקים ב'פה'

והנה הפה מתחלק לשני פעולות; א. דיבור ב. אכילה

ובמשה רבינו נמצא שני עניינים הללו; הראשון, 'דבר אחד לדור'.
והשני, שבזכותו ירד המן הנאכל בפה.¹

ולעומת משה רבינו שיש בו ב' דברים הללו, כחו בפיו, וכן מכחו יורד המן, עומד בלעם. כדברי התפארת יהונתן (במדבר, כד, ה) וז"ל, פתורה – הוא שולחני, דכמו שמשה הוריד המן ע"י קדושה, כך בלעם בטומאתו הוריד לחם מן השמים ע"י שבעה כוכבי לכת, וזהו (ישעיהו פרק סה) העֹרְכִים לְגַדְלֵי שְׁלֶחָן, וזהו נמי והמן כזרע גד הוא, עכ"ל.²

אין כחו אלא בפיו, כך כח יעקב אינו אלא בפיהם, שנאמר (בראשית כו, כב) "הקול קול יעקב והידיים ידי עשו". וביאור ענין זה, כי התולעת לקטנותו אינו פועל בגופו, שהוא גשמי, כי אין כחו בו. ומפני שאין גופו גדול – כחו בפיו, ושם יוצא הקול והרוח הבלתי גשמי. כך ישראל אין כוחם כח גופני, שהרי לא נתן להם השם יתברך כח זה, רק כוחם בלתי גשמי, הוא הקול והרוח שהוא בלתי גשמי, וזה כח ישראל. ולפיכך אמר הכתוב "הקול קול יעקב והידיים ידי עשו", ביאור זה כי יעקב סגולתו הקול, והוא הרוח והוא הבלתי גשמי, וזהו כחו, כי זה כח יעקב, שהם דבקים בו יתברך שאינו גוף, עכ"ל.

וכח הפה במלחמה, הן כח פה דתורה, כמ"ש במלחמת יהושע (יהושע ה, יג - יד) וַיְהִי בַּהֲיֹת יְהוֹשֻׁעַ בִּירֵיחוֹ וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וַהֲגֵה־אִישׁ עֵמֶד לְנִגְדּוֹ וַחֲרָבּוֹ שְׁלֹפָה בְּיָדוֹ וְכוּ' וַיֹּאמֶר לֹא פִי אֲנִי שֶׁר־צְבָא־ה' עֲתָה כְּאֲתִי וְגו' וַנִּתְבָּרַר בְּגַמְי' (מגילה ג.) שְׂבָא שֶׁר צְבָא ה' עַל שְׁבִיטְלוֹ תוֹרָה. (וע"ש תוספות ד"ה עתה באתי - פי' ריב"ן על תלמוד תורה באתי דכתיב ביה ועתה כתבו לכם [את] השירה הזאת (דברים לא)) [וע"ע במבט הפנימי 004]. והן כח הפה בתפלה, לצעוק בשעת מלחמה [וע"ע במבט הפנימי 003].

ע"פ הגמ' סנהדרין (ח.) כתיב כי אתה תבוא, וכתיב כי אתה תביא, אמר רבי יוחנן: אמר לו משה ד' ליהושע: אתה והזקנים שבדור עמהם. אמר לו הקדוש ברוך הוא: טול מקל, והך על קדקדם, – דבר אחד לדור ואין שני דברין לדור.

במדבר רבה (פרשת במדבר פרשה א סימן ב) וז"ל המן בזכות משה, תדע לך שהוא בזכות משה כיון ה' שנסתלק משה (יהושע ה) וישבת המן ממחרת, עכ"ל.

מדרש תנחומא (פרשת בלק) וז"ל וישלח מלאכים אל בלעם בן בעור פתורה (שם שם/במדבר כ"ב/ה). שם עירו, ויש אומרים שולחני היה שהיו מלכי אומות העולם נמלכים בו, כשולחני שהכל מריצים לו, עכ"ל.

ועין זוה"ק (ח"ג דף קצב.) וז"ל פתורה שמא דאתרא הוה כמה דאת אמר (דברים כג) מפתור ארם נהרים ד' לקללך, אמאי אקרי הכי בגין דכתיב (ישעיה סה) העורכים לגד שלחן, ופתורא הוה מסדר תמן כל יומא דהכי הוא תקונא דסטרין בישין מסדרין קמייהו פתורא במיכלא ובמשתייא ועבדין חרשין ומקטרין לקמי פתורא ומתכנשין תמן כל רוחין מסאבין ואודעין לון מה דאינון בעאן וכל חרשין

בלעם – מלחמה בפה

פרשת שופטים

ובלשון פנימית יותר, כנגד המן ש'נבלע' באיברים, עומד בלעם מלשון בליעה דקלקול – 'בלע עם'.^ה

בלעם האכיל את ישראל בלחם טמא

ולא רק שהוריד לחם טמא מן השמים, אלא גם כן הכשיל את ישראל במאכל טמא. וכמו שמבאר החתם סופר (בראשית מה, כג) וז"ל וטומאת בלעם שרבע אתונו, והכשיל בבנות נכרים וטומאתו בפת גוי. "וַיִּלְךְ שָׁפִי" (במדבר כג, ג), ר"ת שמן – פת – יין, שגזרו משום בנותיהן, וכו' ע"כ שלח יעקב לתקן זה, עשר אתונות כנגד אתנן של בלעם (שמעשה אישות נקרא 'אכילה' ט), נושאות בר לחם ומזון, ר"ת בלם חסר עין עיי"ש. והעין היא עין רעה של בלעם שהיה סתום העין. ואמרו (זוה"ק ח"ג, ר"ו ע"ב) אֶל־תִּלְחַם אֶת־לְחֶם רַע עֵינַי (משלי כג, ו) דא בלעם, דברייך להו לישראל.^ו

ובעומק יותר, מבואר במקורות רבים^ז, וביניהם לשון נעים זמירות ישראל (תהלים נו, ב) "חַנְּנֵי אֱלֹהִים כִּי־שָׁאֲפְנֵי אֲנוֹשׁ פְּלִזְהִים לְחֶם יִלְחָצְנֵי", שתיבת לחם ומלחמה מאותו שורש^ח. ולפ"ז מתבאר שבלעם בא ללחום עם ישראל גופא מכח לחם דקלקול.^ט ולכן הכשיל (נלחם) את בני במעשה דאישות (אכילה - לחם) עם בנות נכרים, כנ"ל.

וקוסמין דעלמא על ההוא פתורא הוּו, ובגין כך אקרי שמא דאתרא ההוא פתורא, דהכי קורין בארם נהרים לשלחן פתורא, עכ"ל. וע"ע בשפת אמת (פרשת בלק שנה תרסא) וז"ל ועיקר ברכתן של בני בעוה"ב והוא בחי' שבת דאיתא כנס"י יהי' בן זוגך שהם כלים לקבל שורש הברכות. וזה בחי' מרע"ה שהוריד התורה ולחם מן השמים שכן המן הי' בבחי' זו. אבל בבלעם כתיב פתורה אשר על הנהר הוא לחם הגשמי כמו עורכין לגד שולחן שהוא הבא דרך המזלות. וכתיב על הנהר כמו עומד על היאור הרשעים מתקיימים על אליהם. כמ"ש במד' שם. וכתיב מדרכיו ישבע סוג לב. ומעליו איש טוב זה בחי' לחם מן השמים למעלה מן המזל כמ"ש אין מזל לישראל, עכ"ל.

ע"פ הגמ' סנהדרין (קה) וז"ל בלעם – בלא עם, דבר אחר: בלעם – שבלה עם, עיי"ש.^י

כלשון יוסף הצדיק לאשת פוטיפר (בראשית לט, ו) כִּי אִם־תִּלְחַם אֲשֶׁר־הוּא אוֹכֵל וכו'. וע"ש ברש"י.^י

ועין זוה"ק ח"ג קצה' ע"א, בתורה וכו' עד תא חזי.

ועין בשפתי צדיק בלק, אות ד', וכנודע לחם מלשון מלחמה, עידן קרבא. וע"ע ברש"י תהלים לה, א. וע"ע בתורת משה, לחת"ס לערב יוה"כ ד"ה זו יעלה.

פרש"י על אתר לחם – לשון מלחמה.

ועין מגלה עמוקות (בלק ד"ה והנה מזמור), שכתב שבלעם הוא בבחינת נבל כי ישבע לחם עיי"ש.^י

בלעם – מלחמה בפה

פרשת שופטים

מלחמת אחרית הימים מכח עצת בלעם

נאמר בנבואת בלעם על אחרית הימים (במדבר כד, יד) "וְעַתָּה הִנְנִי הוֹלֵךְ לְעַמִּי לְכַח אֵינְעֶנְךָ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָעַם הַזֶּה לְעַמְךָ בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים":

וביאר בספר עטרת ישועה (ויחי אות יח) וז"ל, ונודע דברית הלשון הוא פגם הברית, ע"כ מצינו בעצה של בלעם לכה אינענך אשר יעשה העם הזה לעמך באחרית הימים, כי "באחרית הימים" עולה לשון מכריע, היינו לקלקל ברית הלשון, ועי"ז גם ברית המעור, וזאת היתה עצת בלעם עכ"ל.

ותן את לבך להבין מהנעשה כעת במלחמה של אחרית הימים בעיניים אלו;

לשה"ר ('פה' דקלקול) – שנעשה ריבוי של דיבור שלא היה מאז ומעולם!
פגם המעור ('אכילה' דקלקול) – כפי שלא היה מתולדות עולם!
ריבוי מאכלים (לחם דקלקול) – כפי שלא היה מימי קדם!
וכל זה, מכח עצת בלעם הרשע!

והבן עוד שמשו רבינו נקבר דייקא (דברים לד, ו) מול פית פֶּעֹר, כמבוא ברש"י (על אתר) לכפר על מעשה פעור. (משה לעומת בלעם, כנ"ל)

אולם השתא שנתגלה עצת בלעם ביתר שאת ויתר עוז, עבודת השעה להינצל מעצת אותו הרשע הוא לא להסתפק בגילוי תורתו של משה בלבד¹⁷ אלא גם כן להתחבר לעומק תורתו של משיח, שהיא היא שער הנון.¹⁸

¹⁷ וכלשון חז"ל (נדרים לח.) וז"ל חמשים שערי בינה נבראו בעולם, וכולם נתנו למשה חסר אחת, י' שנאמר: ותחסרהו מעט מאלהים, עכ"ל.

¹⁸ ועין בהרחבה בבלבבי משכן אבנה ח"ט "תורת משה ותורת משיח". וכמו שהתבאר לעיל (מבט ¹⁸ הפנימי 004).

מלחמה - אתחלתא דגאולה

(מגילה יז. ע"ב)

ושואלים: ומה ראו לומר ברכת "גאולה" כברכה שביעית במספר? אמר רבא: מתוך שמסורת בידינו שעתידין ישראל ליגאל בשנה השביעית (השמיטה) לפיכך קבעוה בשביעית. ושואלים: והא [והרי] אמר מר [החכם]: בשנה הששית לשנות השמיטה של ימות המשיח ישמעו קולות, בשנה השביעית יהיו מלחמות, ובמוצאי שביעית משיח בן דוד בא, הרי שלא תהיה הגאולה בשביעית אלא לאחריה! ומשיבים: בכל זאת מלחמה זו נמי [גמסין] אתחלתא [התחלת] הגאולה היא ולכן שייך לומר שהגאולה בשביעית.

כל שבוע מבט פנימי חדש

